BAAC Vlaanderen Rapport Nr. 1421

Archeologienota

Anzegem, Stientjesstraat

Verslag van Resultaten

BAAC Vlaanderen bvba
Hendekenstraat 49
9968 BASSEVELDE
info@baac.be

Titel
Archeologienota Anzegem, Stientjesstraat Verslag van Resultaten

Auteur
Kirsten Note

Erkende archeoloog
BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer
2020-0492

Plaats en datum
Gent, 8 april 2020

Reeks en nummer
BAAC Vlaanderen Rapport 1421
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot
KBR

© BAAC Vlaanderen bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Inhoud

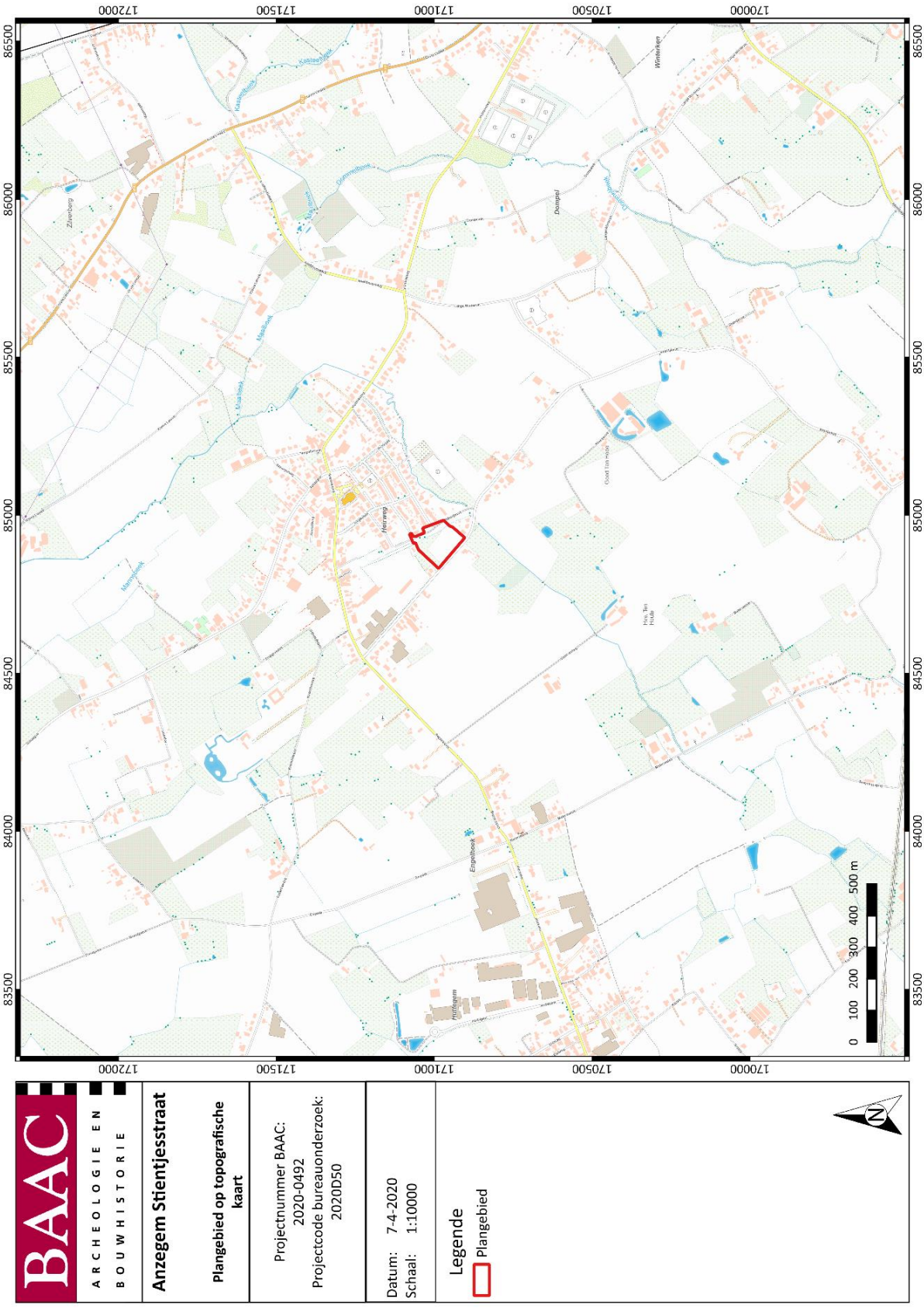
1 Bureauonderzoek 1
1.1 Beschrijvend gedeelte 1
1.1.1 Administratieve gegevens 1
1.1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject 4
1.1.3 Aanleiding 4
1.1.4 Huidige situatie 5
1.1.5 Geplande werken en bodemingrepen 5
1.1.6 Randvoorwaarden 11
1.2 Werkwijze en strategie 11
1.2.1 Onderzoeksvragen 11
1.2.2 Heuristiek 11
1.3 Assessmentrapport 13
1.3.1 Landschappelijk kader 13
1.3.2 Historisch kader 24
1.3.3 Cartografische bronnen 24
1.3.4 Archeologisch kader 32
1.4 Besluit 38
1.4.1 Datering en interpretatie 38
1.4.2 Archeologische verwachting 38
1.4.3 Potentieel op kennisvermeerdering 41
1.4.4 Afweging noodzaak verder vooronderzoek 41
2 Samenvatting 42
3 Lijsten 43
3.1 Lijst met plannen 43
3.2 Lijst met figuren 43
3.3 Lijst met tabellen 43
4 Bibliografie 44

1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

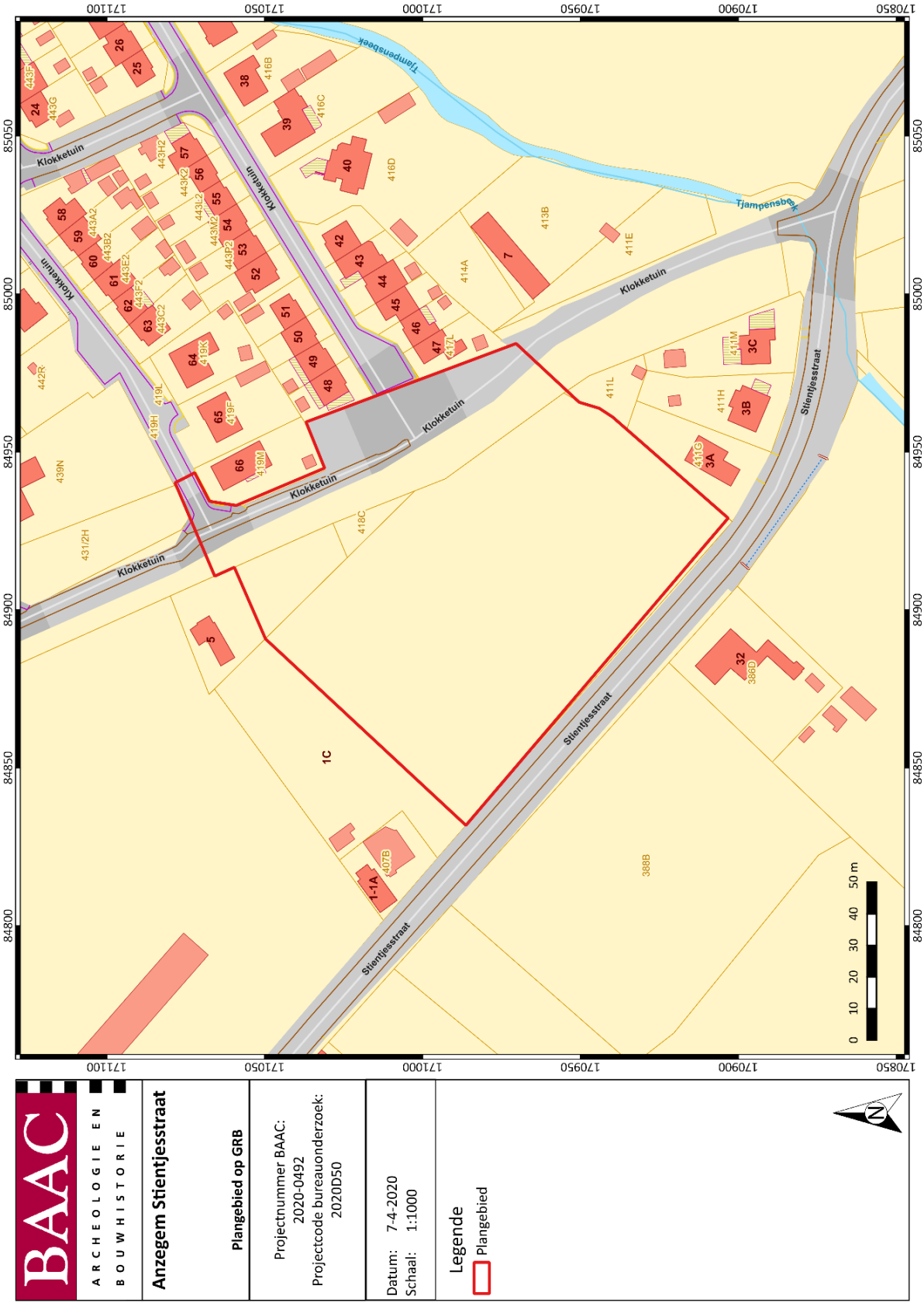
1.1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Anzegem, Stientjesstraat		
Ligging	Stientjesstraat (ter hoogte van huisnummer 32), gemeente Anzegem, provincie West-Vlaanderen		
Kadaster	Anzegem, Afdeling 1, Sectie f, Perceelnummers 410/E, 418/C, 431/2G (partim), 420/B (partim)		
Coördinaten	Noordwest:	x: 84831,7675	y: 171078,3624
	Noordoost:	x: 84986,3179	y: 171078,3624
	Zuidwest:	x: 84831,7675	y: 170903,2316
	Zuidoost:	x: 84986,3179	y: 170903,2316
Projectcode BAAC Vlaanderen	2020-0492		
Bureau-onderzoek – Projectcode	2020D50		
Bureau-onderzoek – Erkend archeoloog	BAAC Vlaanderen bvba OE/ERK/Archeoloog/2015/00020		
Bureau-onderzoek – Betrokken actoren	Kirsten Note		
Bureau-onderzoek – Betrokken derden	/		

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (1:10.000; digitaal; 07/04/2020)[1]

[1] AGIV 2020e

Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (1:1; digitaal; 07/04/2020)[2]

[2] AGIV 2020cAGIV 2020aAGIV 2020aAGIV 2020a

1.1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving.

Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 3.0.

1.1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Er zijn reeds twee bestaande bekrachtigde archeologienota's voorhanden (ID 4750 en ID10588)[3], maar ten gevolge van een aanpassing van de geplande werken en de contour van het plangebied is een nieuwe archeologienota noodzakelijk. Het plangebied heeft namelijk een groter oppervlakte door de toevoeging van het perceel 420/B (partim). Verder is de inplanting en omvang van de geplande werken licht gewijzigd, met name een verkleining van het waterbufferbekken, geen ingreep in de reeds bestaande gracht en een vereenvoudiging van de geplande groenzone (Figuur 1 en Figuur 2).

Op het terrein zal door de initiatiefnemer een nieuwbouw met groenzone gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen voor de aanleg van wooneenheden, privétuinen, wegenissen en een groenzone met een bufferbekken, die qua omvang een directe

[3] FREDRICK 2017, FREDRICK 2019

bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Anzegem, Stientjesstraat* bedraagt ca. 13.328 m². Het valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).[4]

Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor 'beschermd onroerend erfgoed' opgenomen in het Geoportaal.

Aangezien de totale oppervlakte van de bodemingreep 3.000 m² of meer bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze bekrachtigde archeologienota wordt bij de verkavelingsaanvraag gevoegd.

1.1.4 Huidige situatie

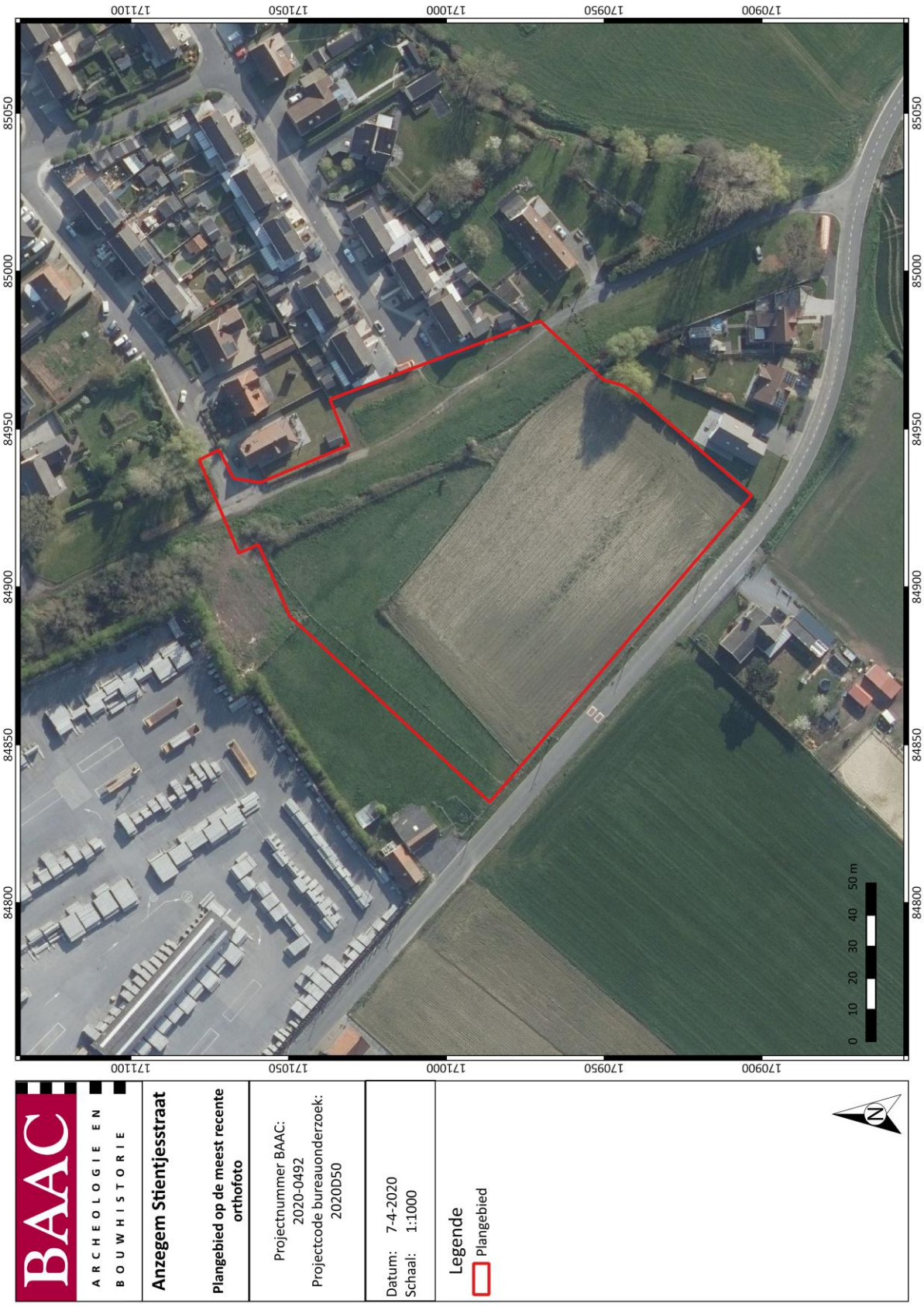
Momenteel is het terrein braakliggend, bestaande uit akker- en/of weideland en grasland (zie Plan 3).

1.1.5 Geplande werken en bodemingrepen

De opdrachtgever plant op het terrein te *Anzegem Stientjesstraat* een inplanting van een verkaveling, bestaande uit 25 loten, en een groenzone met waterbufferbekken. In 2017 en 2019[5] werden reeds twee archeologienota's bekrachtigd betreffende deze verkaveling. Deze tweede aanpassing brengt slechts kleine wijzigingen aan de plannen met zich mee, die geen verandering voor het advies betekenen. De meest recente aard en omvang van de ingrepen wordt hieronder kort samengevat.

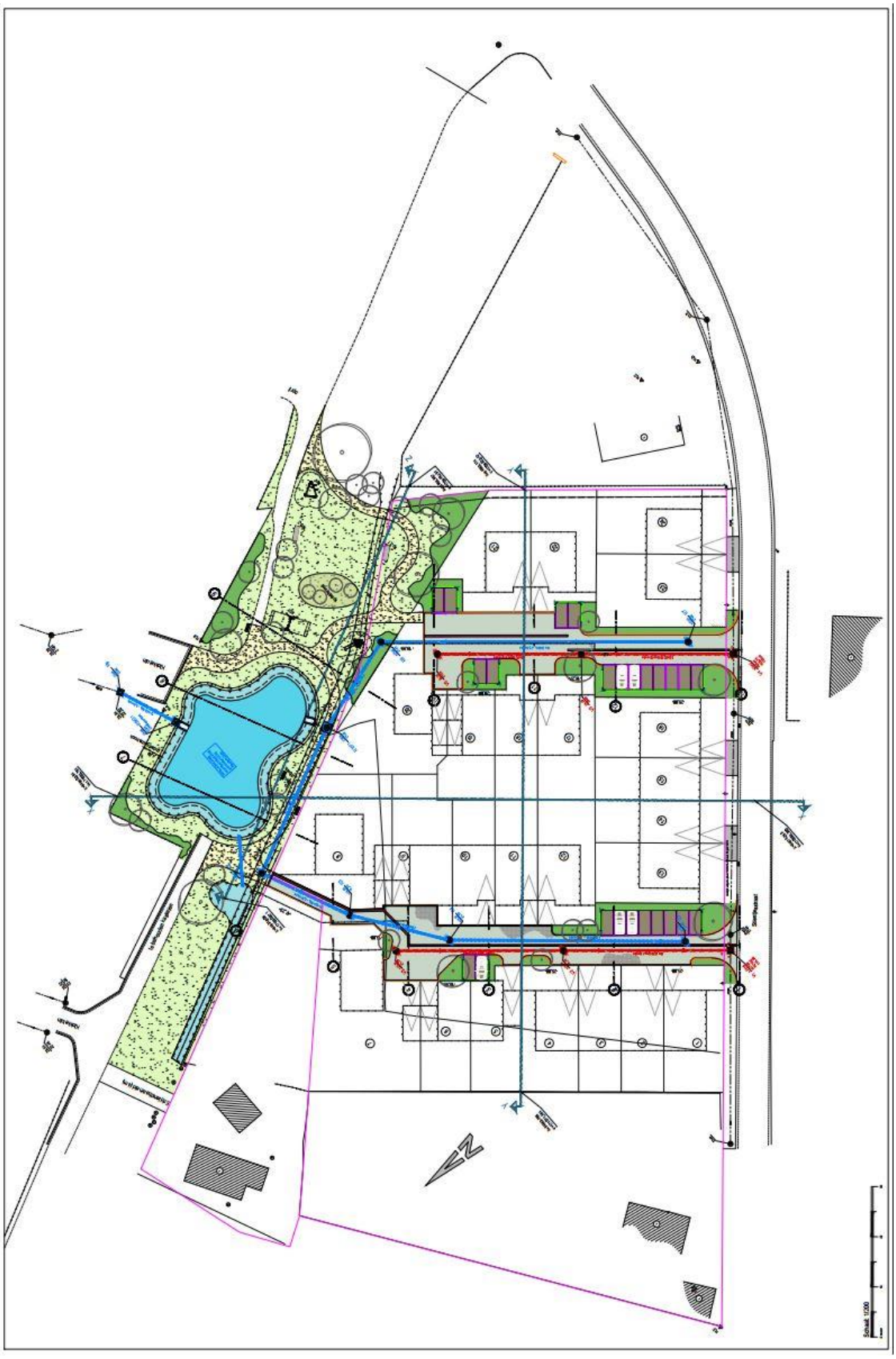
In het plangebied worden, afgaand op het inplantingsplan, de bouw van 25 wooneenheden, een verharde wegenis en een groenzone, bestaande uit een waterbufferbekken, gras- en struikaanplantingen en wandelpaadjes gepland (Figuur 2, Plan 4). Voor de verkaveling, met betrekking op de geplande wooneenheden, privétuinen en de verharde wegenis, wordt een totale verstoring van het archeologisch bestand aangenomen. Voor de ingrepen binnen de groenzone daarentegen zijn de maximale diepteverstoringen gekend. Zo zal de maximale diepteverstoring van het waterbufferbekken, met een oppervlakte van ca. 722 m², 135 cm onder het huidige maaiveld bedragen (Figuur 3). De overige ruimte binnen de groenzone, namelijk ca. 2.670 m², zal slechts tot op -30 cm geroerd worden voor de aanleg van groen en wandelpaden.

[4] AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020
[5] FREDRICK 2017, FREDRICK 2019

Plan 3: Plangebied op meest recente orthofoto (1:1; digitaal; 07/04/2020)[6]

[6] AGIV 2020d

Figuur 1: Inplantingsplan uit 2019[7]

[7] Plan aangebracht door initiatiefnemer

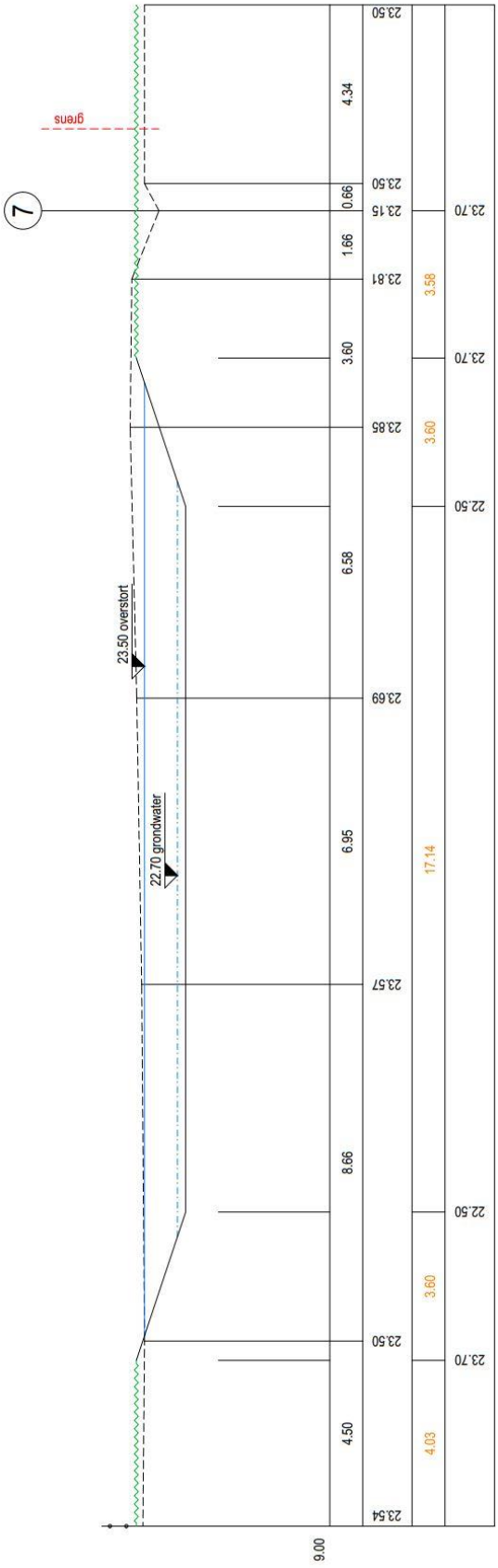
Figuur 2: Meest recente inplantingsplan[8]

[8] Plan aangebracht door initiatiefnemer

Plan 4: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting[9] op orthofoto (1:1; digitaal; 07/04/2020)[10]

[9] Plan aangebracht door initiatiefnemer.
[10] AGIV 2020d

Figuur 3: Doorsnede van de het geplande waterbufferbekken[11]

[11] Plan aangebracht door initiatiefnemer.

1.1.6 Randvoorwaarden

Aangezien het terrein momenteel nog niet in eigendom is van de initiatiefnemer en dus niet toegankelijk is voor onderzoek, betreft het een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat de ingreep in de bodem zoals gesteld in het programma van maatregelen op een later tijdstip, na het vrijkomen van het terrein, uitgevoerd dient te worden.

1.2 Werkwijze en strategie

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

1.2.1 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de bewaringstoestand van deze waarden?
- Betreft het behoudenswaardige archeologische waarden?
- Wat is de relatie tussen deze waarden en het landschap?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

1.2.2 Heuristiek

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten.

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart

- Topografische kaart
- Orthofoto
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Naast de gangbare historische kaarten is ook Cartesius geraadpleegd.[12]

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart
- Villaretkaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Poppkaart
- Vandermaelenkaart

De CAI-kaart wordt weergegeven met het grootschalig referentiebestand als onderkaart. De onmiddellijke omgeving rondom wordt op de Villaret-, Ferraris-, Atlas der Buurtwegen, Popp- en Vandermaelenkaart besproken. De beschrijving gebeurde onder meer op basis van de legende uit *België in kaart.*[13] Indien er een bijzondere locatie op te merken is, wordt deze, indien mogelijk, vernoemd bij naam en uitgebreider beschreven. De historische en archeologische kaarten worden gebruikt om een historisch-archeologische interpretatie van de locatie te bekomen.

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

[12] CARTESIUS 2020
[13] BEYAERT et al. 2006

1.3 Assessmentrapport

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

1.3.1 Landschappelijk kader

Hieronder volgt een overzicht van het grondgebruik en de aardkundige, hydrografische en fysisch-geografische gegevens van het plangebied.

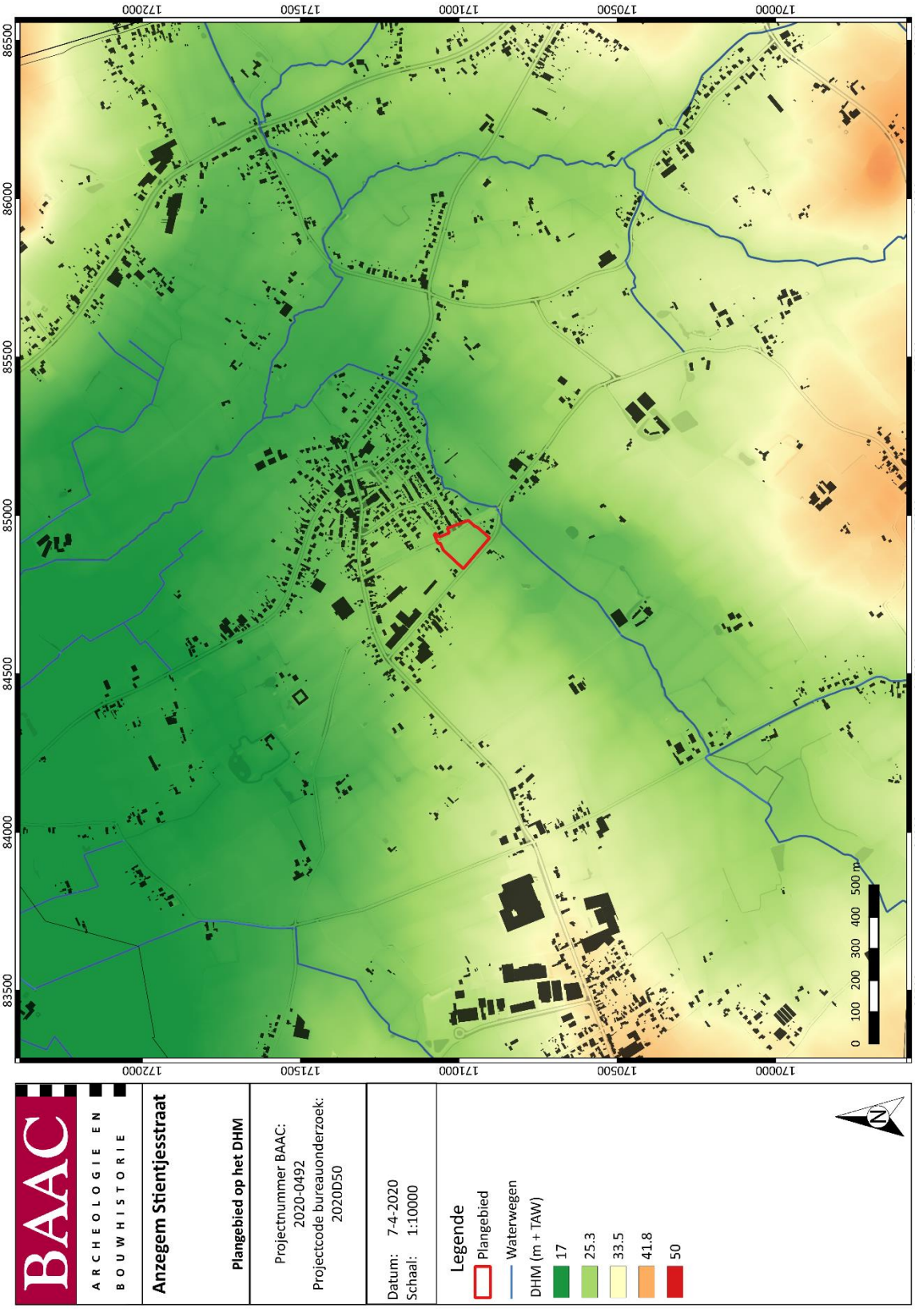
1.3.1.1 Topografische situering

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op de kadasterkaart (Plan 2). Het plangebied *Anzegem Stientjesstraat* is gelegen in de West-Vlaamse gemeente Anzegem aan de Stientjesstraat. De gemeente wordt in het noorden begrensd door Waregem, in het oosten door Wortegem-Petegem, in het zuiden door Avelgem en in het westen door Zwevegem en Deerlijk.

Het plangebied situeert zich ten zuiden van de bebouwde kern van Heerweg/Heirweg, een gehucht van Anzegem. Ten noorden van het plangebied is een bebouwde zone aanwezig en in het zuiden voornamelijk akker- en weiland.

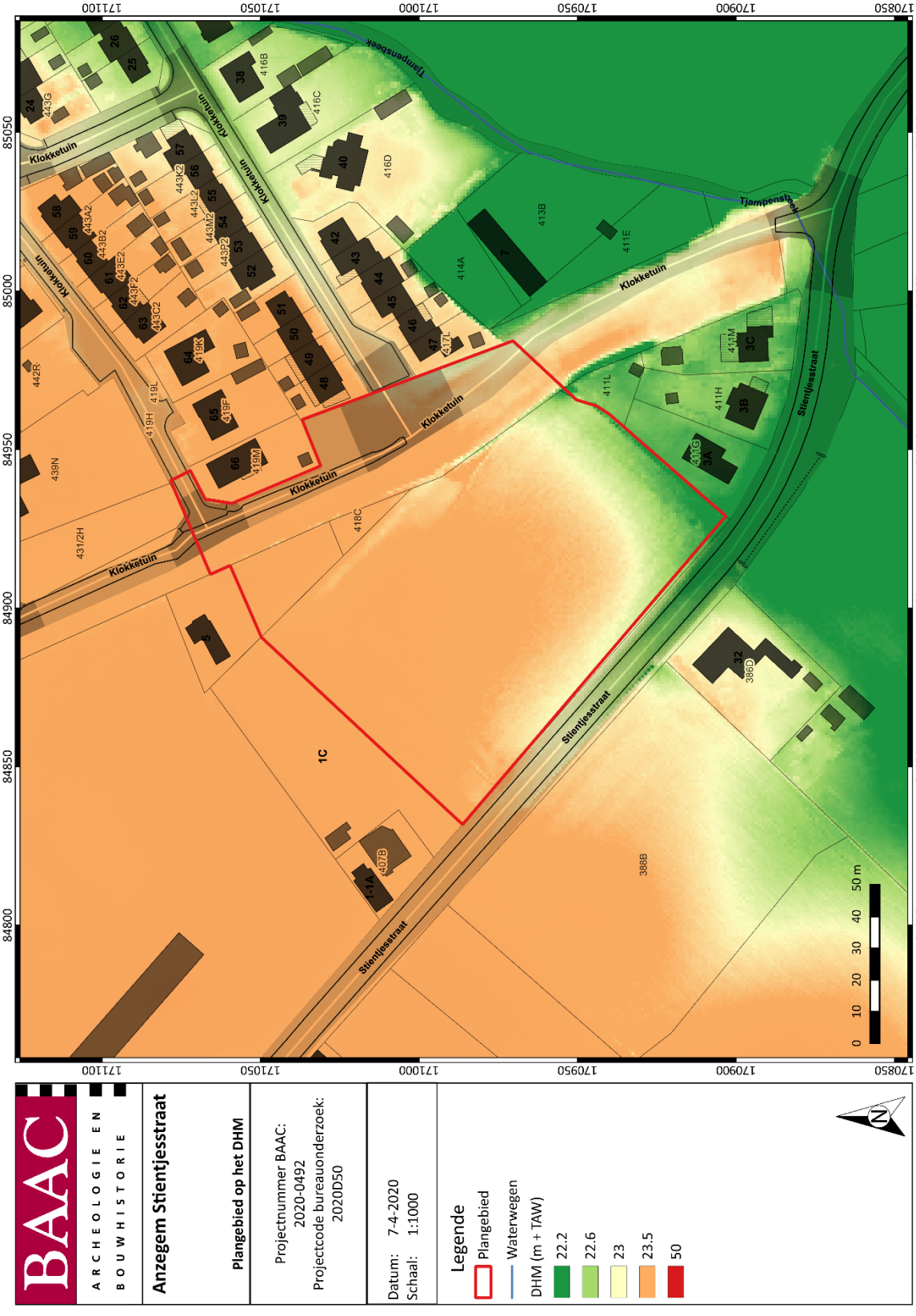
De ruime omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen II (DHM II) tussen 20 en 31 m + TAW (Plan 5). Het projectgebied zelf heeft een TAW-waarde tussen 22,2 en 24 m (Plan 6, Figuur 4). Er is sprake van een afhellend verloop naar het zuidoosten toe, waar de Tsjampensbeek gesitueerd is. De oude spoorbedding in het oosten kent een duidelijke ophoging. Verder maakt het plangebied deel uit van een zwak golvend overgangslandschap naar de laagvlakte met (meestal) genivelleerde duincomplexen.[14]

[14] GEOPUNT 2020a

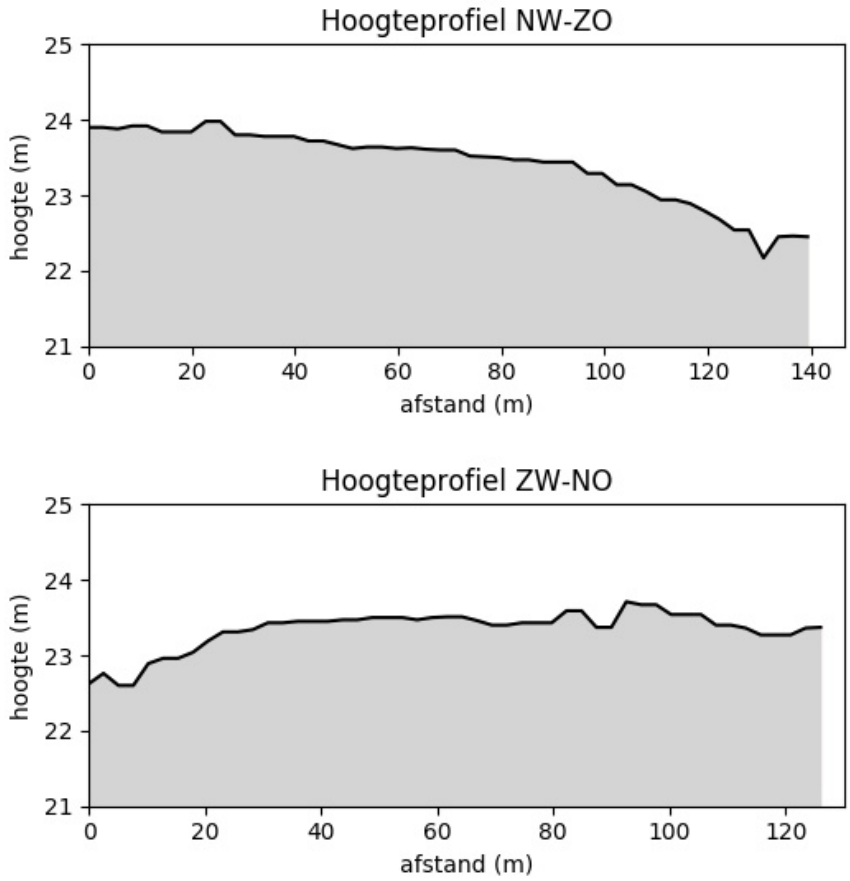
Plan 5: Plangebied en omgeving op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) (1:1; digitaal; 07/04/2020)[15]

[15] AGIV 2020b

Plan 6: Plangebied en hoogteprofielen op het DHM (1:1; digitaal; 07/04/2020)[16]

[16] AGIV 2020b

Figuur 4: Hoogteverloop terrein[17]

1.3.1.2 Landschappelijke en hydrografische situering

In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich in de West-Vlaamse zandleemstreek, in het interfluvium tussen de Leie en de Schelde.[18] Het interfluvium tussen de Leie en de Schelde is opgedeeld in twee zones, namelijk het zandig interfluvium dat de streek ten zuiden van Waregem (inclusief Anzegem) behelst, en het lemig interfluvium, dat vooral het zuidoostelijke deel van het gebied tussen beide riviervalleien in beslag neemt. Het zandig interfluvium behoort tot het Leiebekken en wordt doorsneden door beken als de Kasselrijbeek, de Maalbeek-Gaverbeek, Zaubeek, … Het interfluvium manifesteert zich als een heuvelkam die afloopt naar de respectievelijke valleien van de Leie en de Schelde.[19] Het plangebied is gelegen op de grens tussen beide interfluvia, net binnen het zandig interfluvium.

Volgens de kaart van de Traditionele Landschappen in Vlaanderen valt het plangebied in de “Zandstreek binnen de Vlaamse Vallei”. De Vlaamse Vallei is een depressie die door fluviatiele processen is uitgeschuurd vanaf het midden-cromerien en in de loop van het weichselien opgevuld is geraakt. In het laat-pleistoceen (130.000-11.650 BP) werd de Vlaamse Vallei in haar definitieve vorm uitgeschuurd. Het diepste punt van deze uitschuring werd bereikt op de overgang van het eemien (130.000-117.000 BP) naar het weichselien (117.000 BP-11.650 BP). In deze periode waren de Leie en de Schelde meanderende rivieren met een sterk veranderende loop. In de Leievallei werd toen een zeer brede vlakte uitgeschuurd, die breder was dan de vallei van de Schelde. In het weichselien werd het klimaat kouder en verkregen de rivieren als gevolg hiervan een vlechtend geulenpatroon. Tijdens

[17] AGIV 2020b
[18] DE MOOR & MOSTAERT 1993
[19] Anon 2008

de lente werd door het smeltwater zand en leem afgezet over de ganse breedte van de vallei. Tijdens de daaropvolgende zomer nam het debiet af en trok het water zich terug naar het hoofdstroomgebied. In de actieve geulen werd nog steeds zand afgezet, terwijl in de depressies in de valleivlakte leem sedimenteerde. Tijdens het Laatglaciaal (de laatste fase van het weichselien, 14.640-11.650 BP) en in het holoceen (11.650 BP tot nu) verbeterde het klimaat opnieuw en verkreeg de Leie opnieuw een meanderend patroon. In deze periode heeft zij zich als een *underfit river* ingesneden in de brede vallei.[20]

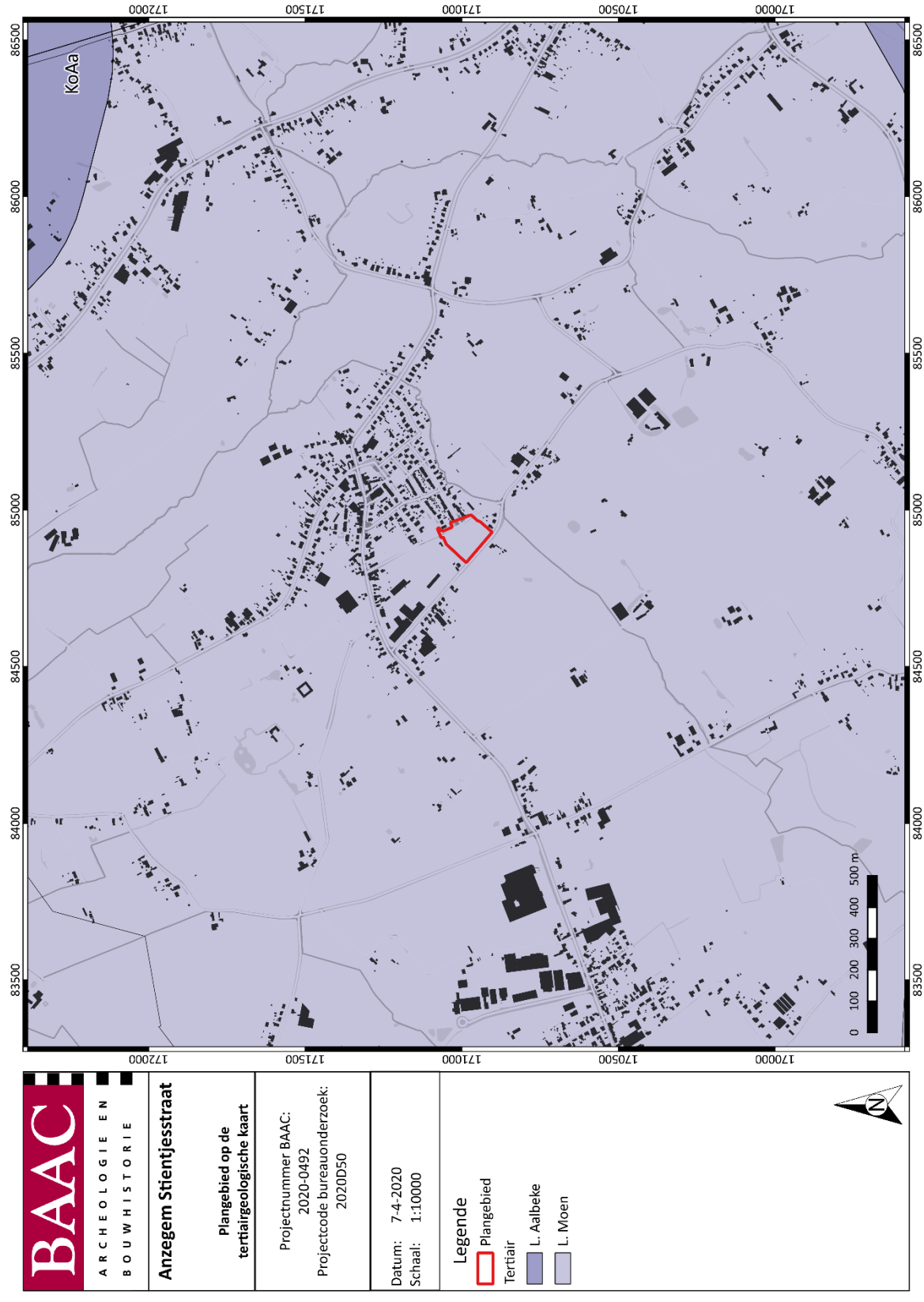
Vanaf 1965 werd de Leie rechtgetrokken in het kader van een grootschalig moderniseringsprogramma dat de waterafvoer moest verbeteren en de rivier bevaarbaar maken voor grotere schepen. Hierbij werd de rivier in verregaande mate rechtgetrokken, waarbij dijken werden aangelegd, oevers verstevigd en oude meanders afgesneden. Als gevolg hiervan werd het historische landschapspatroon deels weggevaagd en werden veel van de oorspronkelijke gras- en meerslanden opgehoogd voor landbouw, industrie en bewoning. [21]

Het plangebied is hydrografisch gesitueerd in het stroomgebied van de Schelde, meer bepaald in het Leiebekken. Bijkomend maakt het deel uit van het Deelbekken van de Gaverbeek.[22] Op ca. 60 m ten zuidoosten van het plangebied is de -zoals eerder aangegeven- Tsjampensbeek gesitueerd. Verder is er sprake van de Maalbeek in het noordoosten op een afstand van ca 700 m.

1.3.1.3 Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door afzettingen van het Lid van Moen (KoMo), behorende tot de Formatie van Kortrijk (Plan 7). Deze afzettingen bestaan uit grijze klei tot silt. Het sediment is kleihoudend en bevat meerdere kleiige laminae. Als bijmenging komt het fossiel nummulites planulatus voor, hoewel de afzettingen van de Formatie van Kortrijk over het algemeen weinig macrofossielen bevatten. De afzettingen van de Formatie van Kortrijk zijn oude mariene afzettingen die in het Vroeg-Eoceen (54,8-49 miljoen jaar geleden) werden afgezet. Naast het Lid van Moen behoren ook het Lid van Aalbeke, Saint-Maur en Mont-Héribu tot deze formatie (Plan 7).[23]

[20] DE MOOR et al. 1997
[21] Anon 2008
[22] GEOPUNT 2020a
[23] DOV VLAANDEREN 2017b

Plan 7: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart (1:50.000; digitaal; 07/04/2020)[24]

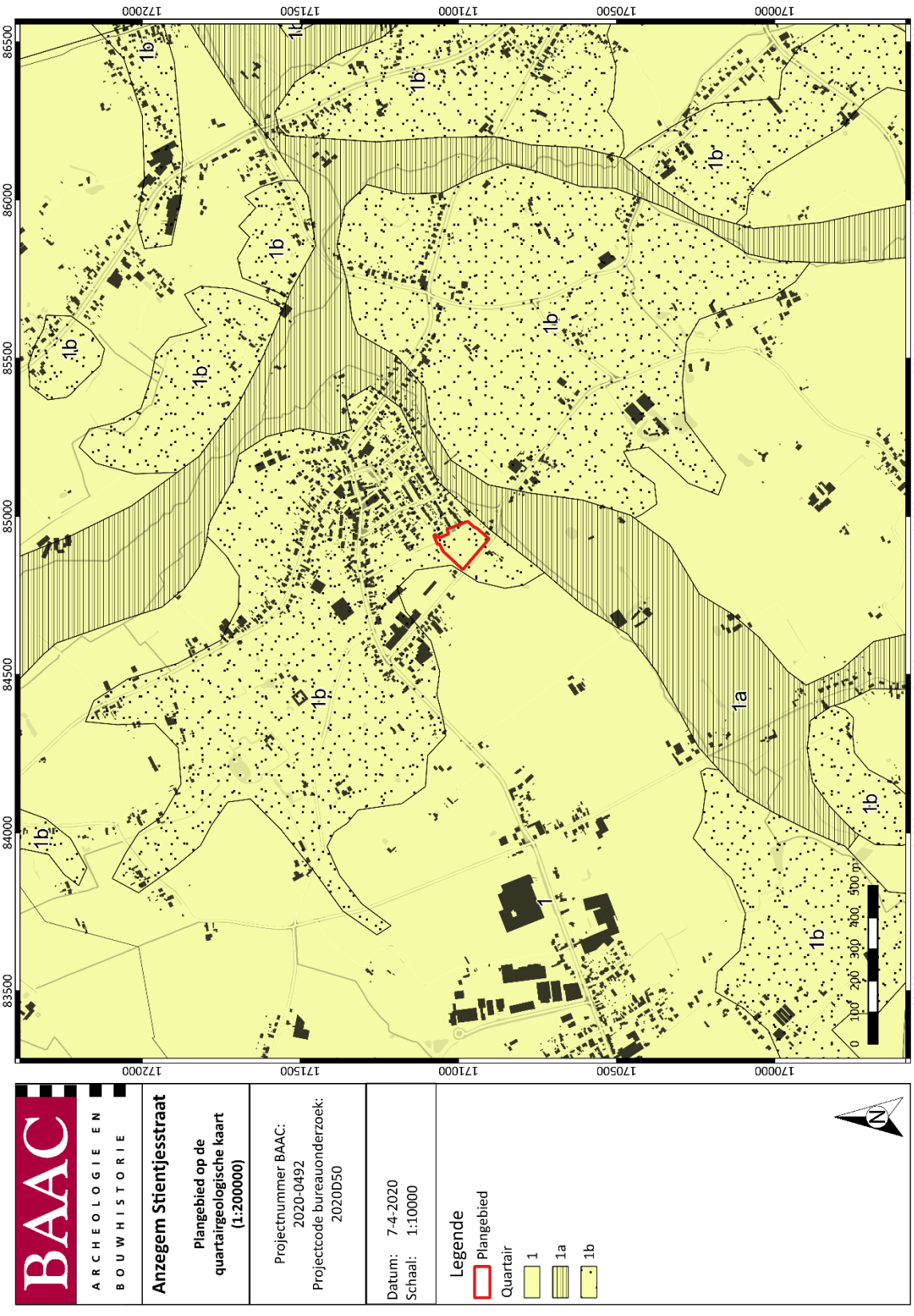
[24] DOV VLAANDEREN 2020c

1.3.1.4 Quartair

Op de Quartairgeologische kaart 1:200.000 is het plangebied grotendeels gekarteerd als 1b, en in mindere mate (zuidoostelijke hoek) als 1a (Plan 8, Figuur 5). Type 1b bestaat uit hellingsafzettingen van het Quartair en/of eolische afzettingen van het Weichseliaan, bestaande uit zand of silt. Ter hoogte van het plangebied zitten we in het overgangsgebied en is er een alternatie van zand- en leemlagen met verschillende diktes. Dit werd afgedekt door zandige eolische afzettingen van het Holoceen. Gezien de geringe dikte, slechts 0,5 m, hebben deze eolische afzettingen meestal geen duidelijke morfologische betekenis.[25] Profieltype 1a bestaat uit fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan, mogelijk bedekt door eolische afzettingen van het Weichseliaan bestaande uit zand of silt en hellingsafzettingen van het Quartair. Bovenop zijn fluviatiele afzettingen daterend in het holoceen en mogelijk het tardiglaciaal aanwezig. Binnen deze rivierbedding is de huidige Tsjampensbeek gesitueerd.

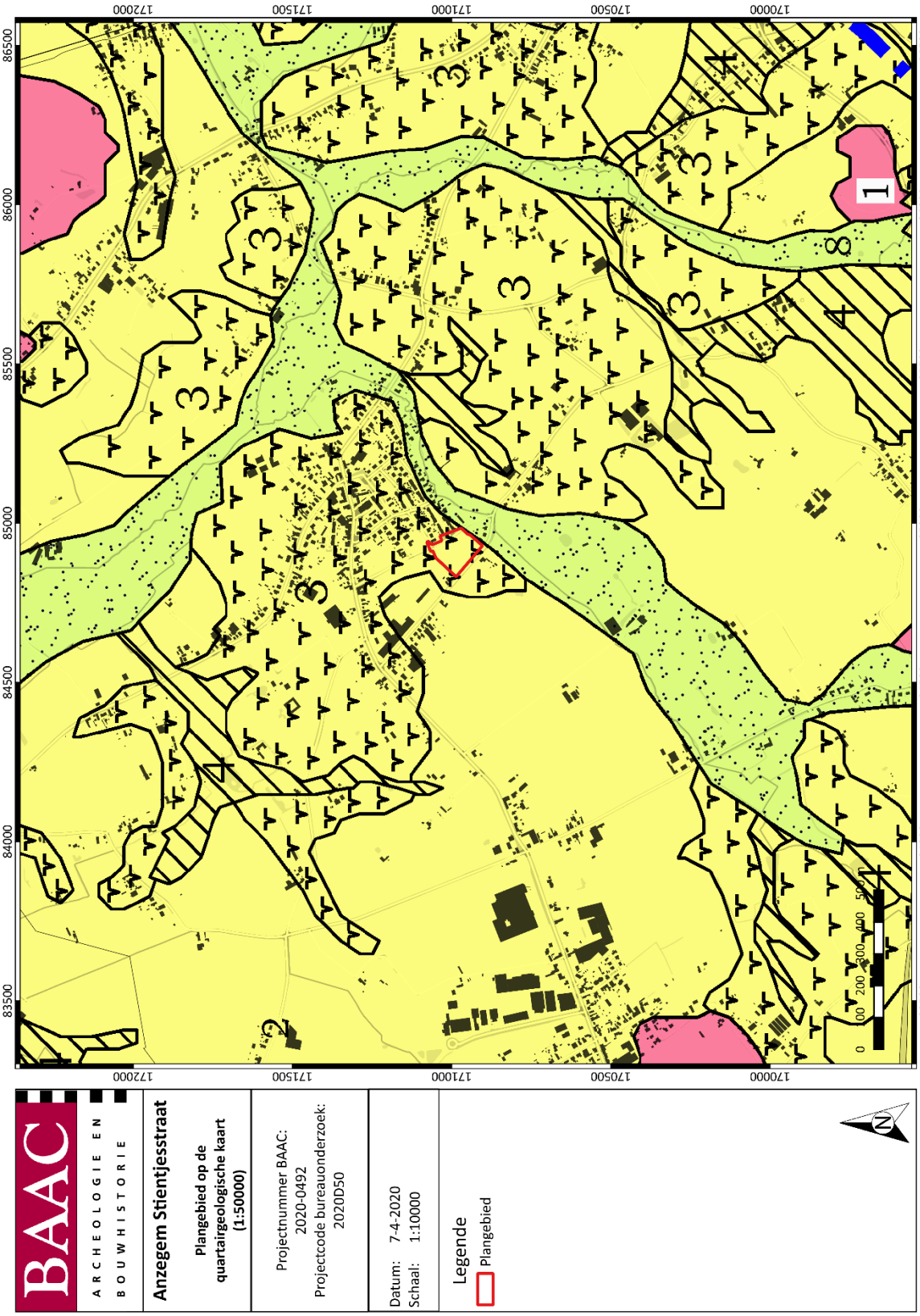
Op de Quartairgeologische kaart 1:50.000 bevinden er zich voor het grootste deel van het plangebied zandige tot zandlemige eolische afzettingen uit het Weichseliaan die mogelijk een alternatie van zand- en siltlagen vertonen en bedekt zijn door holocene eolische afzettingen (Plan 9). Ter hoogte van het zuidoostelijke deel is er sprake van vlechtende Weichseliaanse rivierafzettingen, zandig van natuur met mogelijk in het basisdeel grind, die afgedekt zijn door zandige tot zandlemige Weichseliaanse eolische afzettingen bestaande uit een homogeen pakket bovenaan en een alternatie van zand- en leemlagen onderaan. Deze eenheid kan echter geheel of gedeeltelijk weggeërodeerd zijn. Tot slot situeert er colluvium bovenop fluviatiele afzettingen, beide daterend in het holoceen.

[25] BOGEMANS 2007, p.24

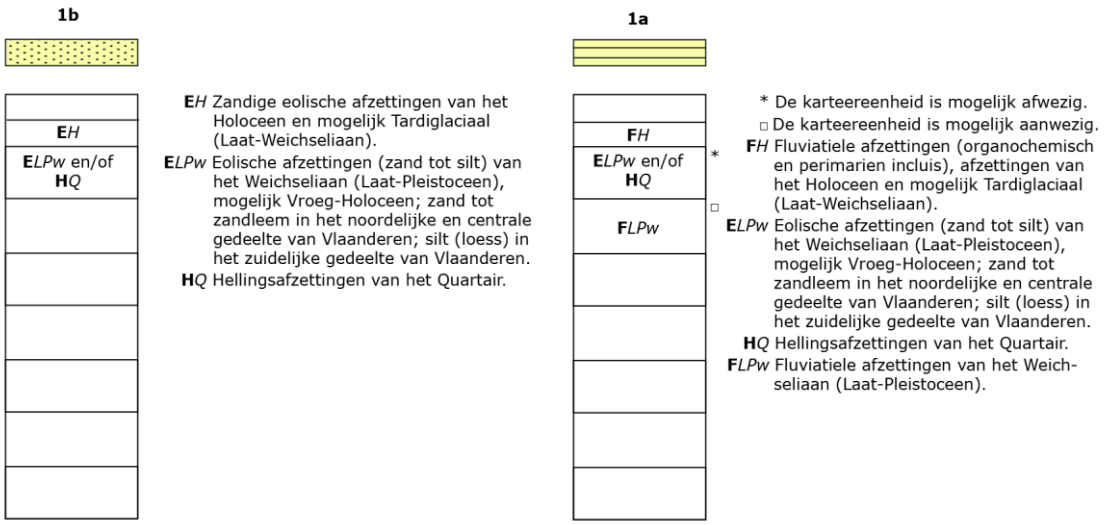
Plan 8: Plangebied op de Quartairgeologische kaart (1:200.000; digitaal; 07/04/2020)[26]

[26] DOV VLAANDEREN 2020d

Plan 9: Plangebied op de Quartairgeologische kaart (1:50.000; digitaal; 07/04/2020)[27]

[27] DOV VLAANDEREN 2020d

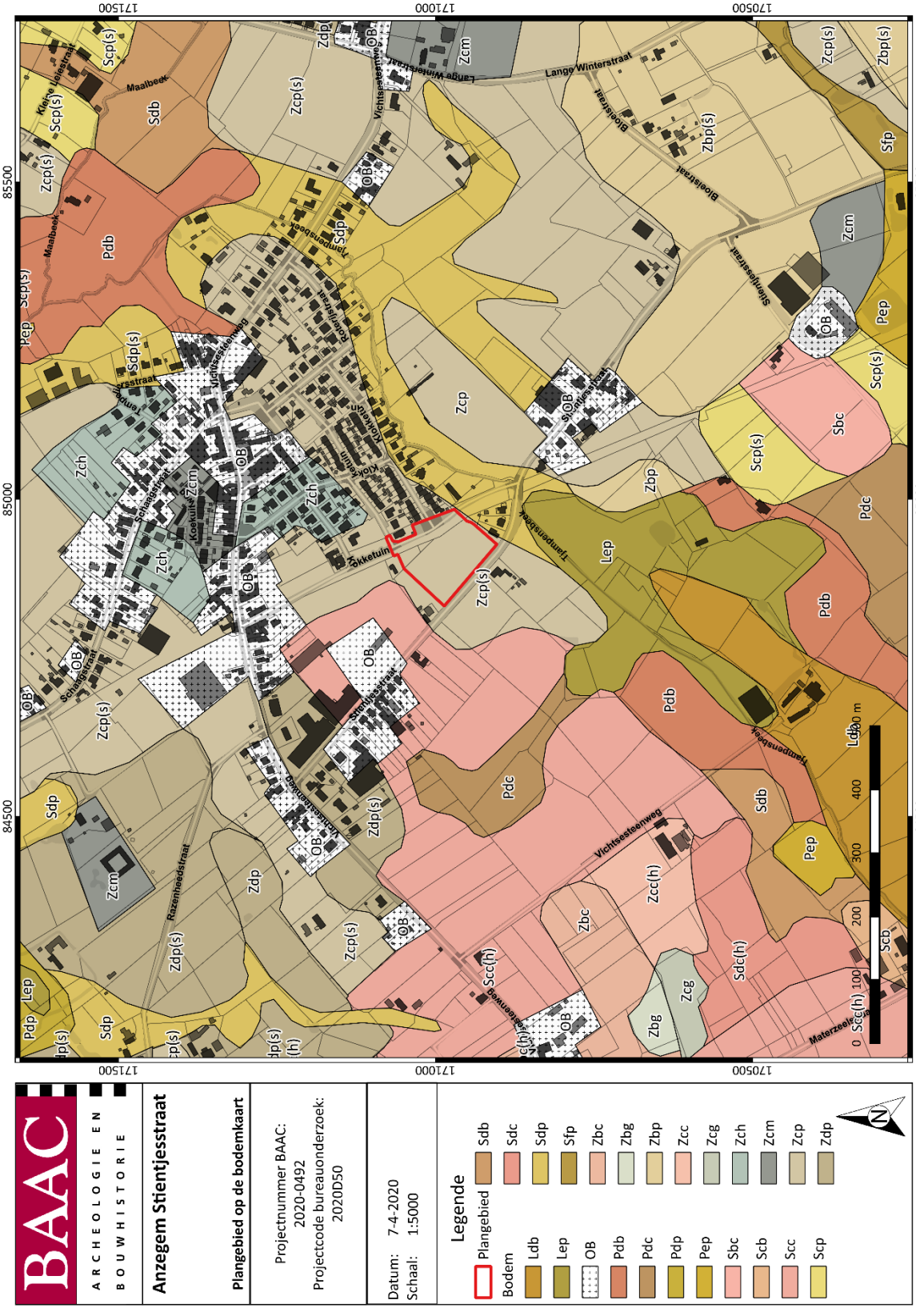
Figuur 5: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart betreffende het plangebied[28]

1.3.1.5 Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied voornamelijk gekarteerd als Zcp(s)-bodemtype. Dit bodemtype heeft betrekking op een matig droge zandbodem met een bedolven profiel. Roestverschijnselen zijn zichtbaar vanaf een diepte van 60 à 90 cm.[29] In de zuidoostelijke hoek van het projectgebied is er sprake van het Sdp-bodemtype, wat duidt op een matig natte lemige zandbodem zonder profielontwikkeling met een 30 à 40 cm dikke bouwvoor en roestverschijnselen vanaf 40-60 cm (Plan 10).

In de nabije omgeving komen voornamelijk lemige zandbodems en zandleembodems voor (Plan 10). Zo is er, ten zuidwesten van het projectgebied, sprake van het Lep-bodemtype. Deze natte zandleembodem zonder profielontwikkeling vertoont roestverschijnselen vanaf 20 cm en een reductiehorizont tussen 100 en 120 cm. De permanent natte grond komt voornamelijk voor in depressies, beek- en riviervalleien. Verder is het Scc(h)-bodemtype, ten westen van het plangebied, een matig droge lemige zandbodem met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont. Onder de 30 cm dikke bouwvoor kan de Bt-horizont tot een diepte van 100 cm voorkomen, waarbij de gleyverschijnselen vanaf 60 cm waarneembaar zijn. Vervolgens bestaat het Zch-bodemtype uit een matig droge zandbodem met een verbrokkeld ijzer en/of humus B-horizont. De Ap-horizont bevindt zich op een diepte van 40 à 50 cm en de B-horizont meestal op een diepte van 60 à 90 cm. Tot slot is een bebouwde zone in het noorden weergegeven.[30]

[28] DOV VLAANDEREN 2020d
[29] DOV VLAANDEREN 2020b
[30] DOV VLAANDEREN 2020b

Plan 10: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (1:1; digitaal; 07/04/2020)[31]

[31] DOV VLAANDEREN 2020b

1.3.2 Historisch kader

Sporen van prehistorische bewoning, met name een neolithische nederzetting, te Anzegem zijn reeds in 1917 ontdekt door oudheidkundige Juliaan Claerhout in de buurt van het 'Goed Ten Bulcke' (op ca 3 km ten oosten van het plangebied *Stientjesstraat*). Reeds in de Gallo-Romeinse periode werd de gemeente eveneens doorkruist door de heirweg Kassel-Tongeren, waarlangs vermoedelijk een geconcentreerde bewoning plaatsvond.[32]

De oudste vermelding van Anzegem komt uit de 10e eeuw, wanneer een zekere Rodgerus in het jaar 960 een schenking doet van Anzegem (Ansoldingehem) met boerderij, kerk, huizen, gronden, bossen, weiden en graslanden aan de Gentse Sint-Pietersabdij. Deze schenking wordt later nog door koning Hendrik I van Frankrijk bevestigd in 1038.[33]

In de tweede helft van de 16e eeuw, de periode van de godsdiensttroebelen, zorgen plundertochten ervoor dat 9/10 van het landbouwgebied van Anzegem er verlaten en onbewerkt bij gaat liggen. In 1581 was ook het bevolkingsaantal met 2/3 gedaald. De streek van Avelgem wordt bovendien in de periode van 1640-1644 en gedurende de negenjarige oorlog (1688-1697) door Franse en Engelse troepen geplunderd en gebrandschat. In de jaren 90 van de 18e eeuw zou opnieuw een woelige periode aanbreken, na een korte rustige periode onder de Oostenrijkse Habsburgers.

Anzegem behoort tot de kasselrij Oudenaarde tot aan de Franse bezetting (1795). Samen met Avelgem en Petegem is Oudenaarde op dat moment een van de drie Hoofdpointerijen van de Heuverkasselrij. Wanneer de oude bestuursvormen worden afgeschaft, valt de gemeente onder het departement van de Leie (later de provincie West-Vlaanderen), arrondissement Kortrijk.

Anzegem kent geen noemenswaardige industriële bedrijvigheid voor 1914, met uitzondering van vlas- en katoennijverheid. Na de oorlog vestigen zich hier wel enkele textielbedrijven, die zich voornamelijk lokaliseren in de nabijheid van het huidige station. [34]

Voor het gehucht Heerweg/Heirweg, waar het plangebied zich bevindt, zijn geen historische bronnen gevonden. Vanaf de 18e eeuw vormde dit gehucht zich vermoedelijk langzaamaan. Op de kaart van Villaret en Ferraris is er slechts een kleine verspreide bewoning te zien. De straat die naast het plangebied loopt, de Stientjesstraat, en de Vichtsesteenweg in het noorden zijn reeds weergegeven op de kaart van Villaret en Ferraris. Mogelijk hebben deze straten een nog oudere voorloper. Er zijn echter nog geen indicaties geweest die een specifiekere datering toelaten. Verder werd het gehucht doorkruist door de spoorlijn Anzegem-Waregem-Ingelmunster, aangelegd in 1868. Reeds in 1950 worden de sporen al opgebroken en het station ter hoogte van de Vichtstesteenweg omgevormd tot woning. Restanten van deze sporen situeren in het oostelijke deel van het plangebied.

1.3.3 Cartografische bronnen

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete

[32] IOE 2020 ID: 122082
[33] IOE 2017; ID: 122082
[34] IOE 2017; ID: 122082

huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken.

1.3.3.1 Villaret (1745-1748)

De Villaretkaart (Plan 11) is genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers. De kaart kwam tot stand na één van de Franse veroveringstochten door onze gebieden (1745-48). In totaal bestaat de Villaretkaart uit meer dan tachtig kaartbladen. Door de zin voor detail bieden die een uniek zicht op onze gewesten, zo'n kwarteeuw vroeger dan de bekende Ferrariskaart uit 1770-1778. De kaart geeft een rijk beeld van ons cultuurlandschap en de evolutie ervan.[35]

Het plangebied is gelegen binnen een gecultiveerd landschap bestaande uit akker- en weiland (Plan 11). De Stientjesstraat, met een ongewijzigde locatie, is reeds weergegeven op de Villaretkaart. Verder zijn ten zuiden van het plangebied de Tsjampensbeek en de hoeves 'Goed ten Houte' en 'Goed ten Heede' zichtbaar.

1.3.3.2 Ferraris (1771-1778)

De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van Joseph de Ferraris, een generaal bij de Oostenrijkse artillerie en veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.[36]

De Ferrariskaart toont een gelijkaardige situatie als op de Villaretkaart, met uitzondering van de locatie van de Stientjesstraat (Plan 12). Op de Ferrariskaart is deze straat immers ca 200 m ten westen van het plangebied gekarteerd. Mogelijk is het plangebied hier niet correct gelokaliseerd. Verder is er van het gehucht 'Heerweg'/'Heirweg' nog geen sprake.

1.3.3.3 Vandermaelen (1846-1854)

Een volgende bron zijn de Vandermaelenkaarten (Plan 13), die gemaakt zijn door Philippe Vandermaelen. Zijn gedetailleerde (schaal 1:20.000) *Carte topographique de la Belgique* is tussen 1846 en 1854 gemaakt en bestaat uit 250 folio's.[37]

Ter hoogte van het plangebied wordt akkerland weergegeven (Plan 13). De Stientjesstraat heeft opnieuw eenzelfde ligging als de huidige weg. De twee hoeves ten zuiden van het plangebied zijn nog steeds zichtbaar, waarbij het 'Goed ten Houte' bij naam wordt vermeld. Op de locatie van de huidige Tsjampensbeek is de Kromme Beek gekarteerd.

1.3.3.4 Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

Een andere 19e-eeuwse kadasterkaart is de Atlas der Buurtwegen (Plan 14). Deze atlas werd opgemaakt in opdracht van de wetgever en had als doel om ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.[38]

In het plangebied wordt zo goed als dezelfde situatie weergegeven als op de Vandermaelenkaart (Plan 14). Daarnaast wordt duidelijk dat het plangebied is uitstrekt over vijf percelen. Aan de zuidoostelijke grens is een voetweggetje gekarteerd dat niet langer op de meest recente topografische kaart wordt weergegeven.

[35] GEOPUNT 2020a Villaretkaart
[36] KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020
[37] GEOPUNT 2020g
[38] GEOPUNT 2020f

1.3.3.5 Popp (1842-1879)

De Poppkaarten (Plan 15) zijn het levenswerk van Philippe-Christian Popp (1805-1879). Van 1842 tot aan zijn dood in 1879 werkte hij aan zijn atlas. Ongeveer alle gemeenten van de toenmalige provincies Brabant, Henegouwen, Luik, Oost- en West-Vlaanderen had hij getekend en gedrukt.[39]

De situatie op de Poppkaart is dezelfde als op de Atlas der Buurtwegen (Plan 14). Het voetweggetje langsheen de zuidoostelijke grens wordt eveneens weergegeven.

[39] KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020

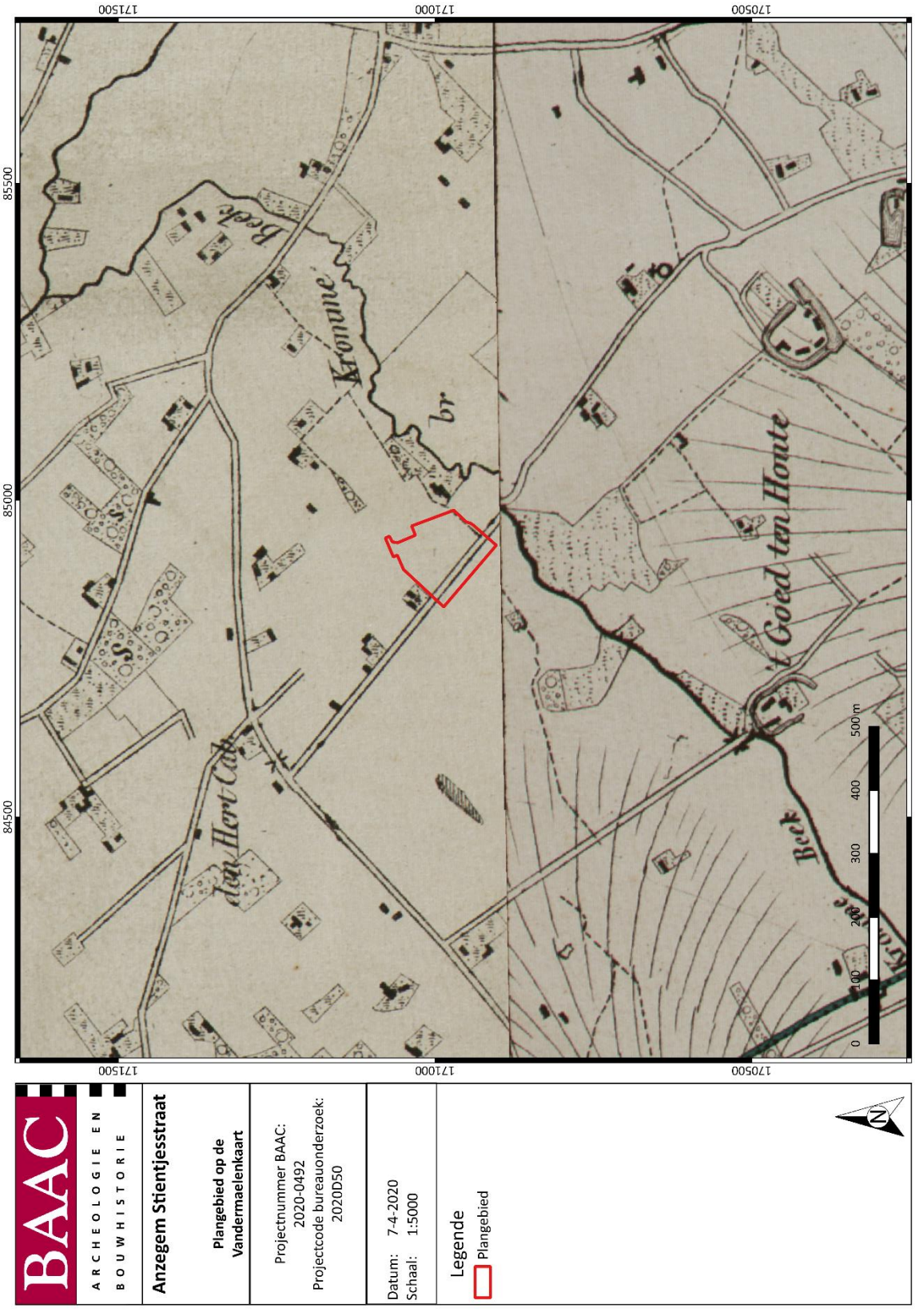
Plan 11: Plangebied op de Villaretkaart (onbekend; digitaal; 07/04/2020)[40]

[40] GEOPUNT 2020a Villaretkaart

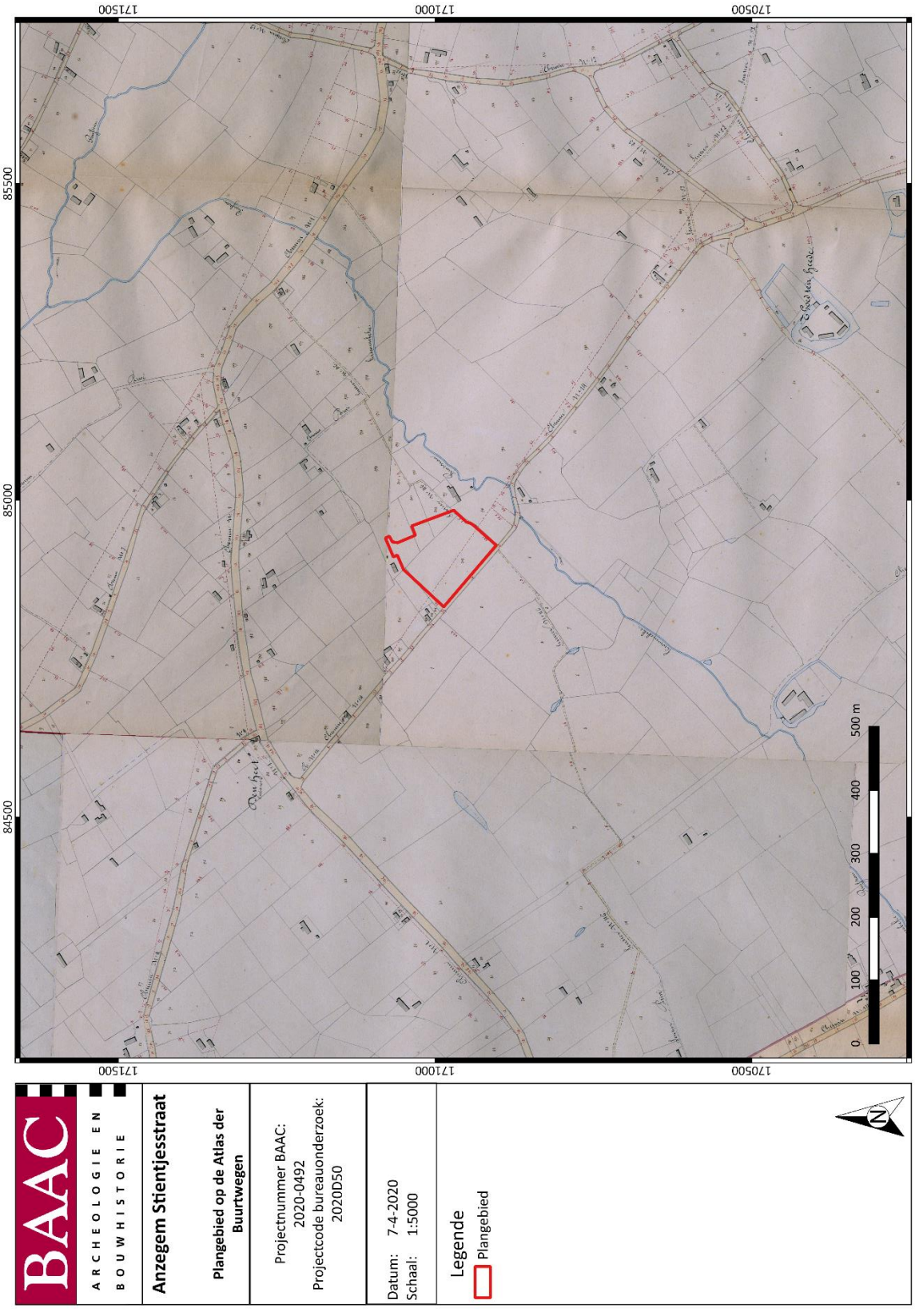
Plan 12: Plangebied op de Ferrariskaart (1:11.250; digitaal; 07/04/2020)[41]

[41] GEOPUNT 2020c

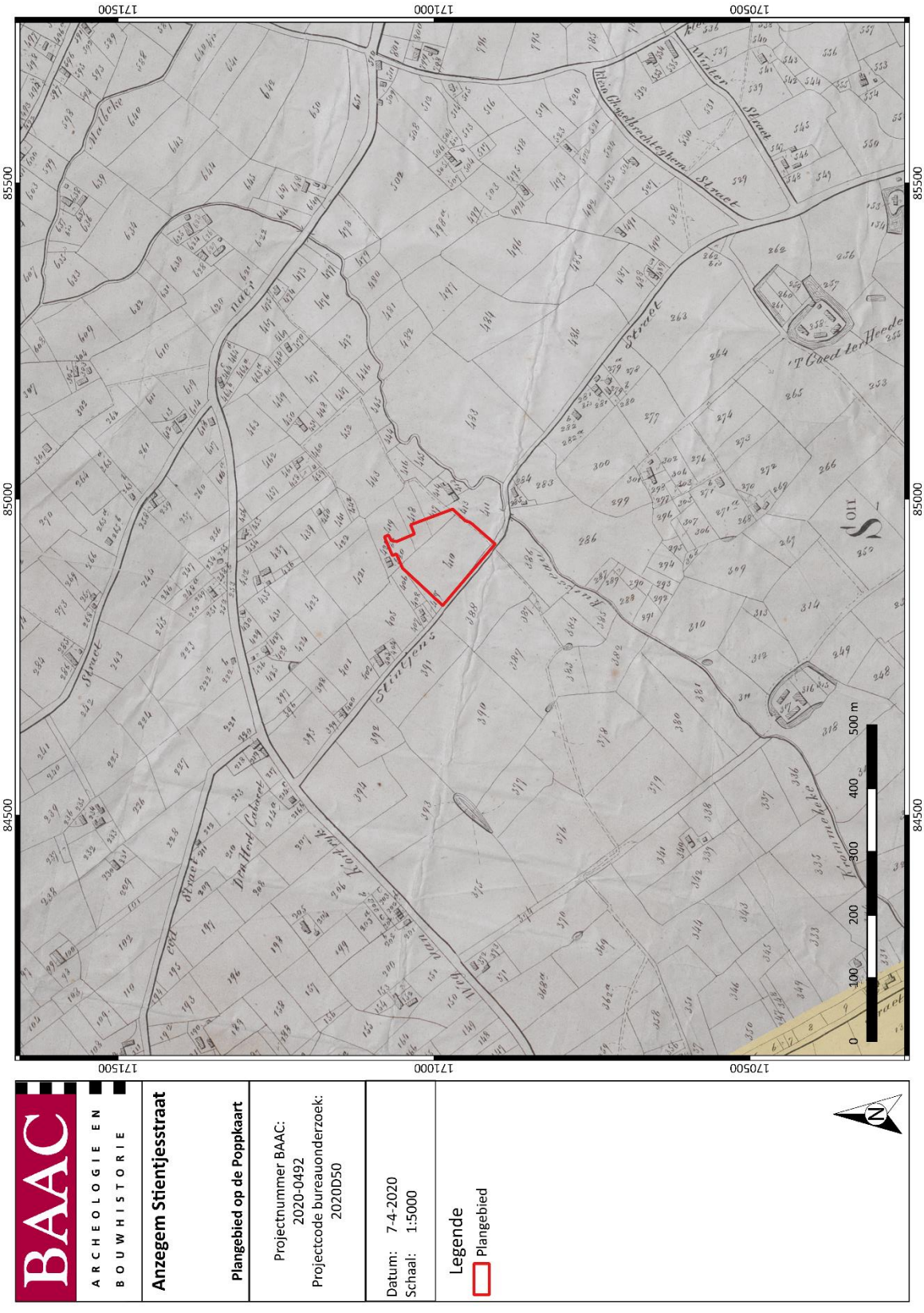
Plan 13: Plangebied op de Vandermaelenkaart (1:20.000; digitaal; 07/04/2020)[42]

[42] GEOPUNT 2020d

Plan 14: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (1:2.500; digitaal; 07/04/2020)[43]

[43] GEOPUNT 2020b

Plan 15: Plangebied op de Poppkaart (onbekend; digitaal; 07/04/2020)[44]

[44] GEOPUNT 2020e

1.3.4 Archeologisch kader

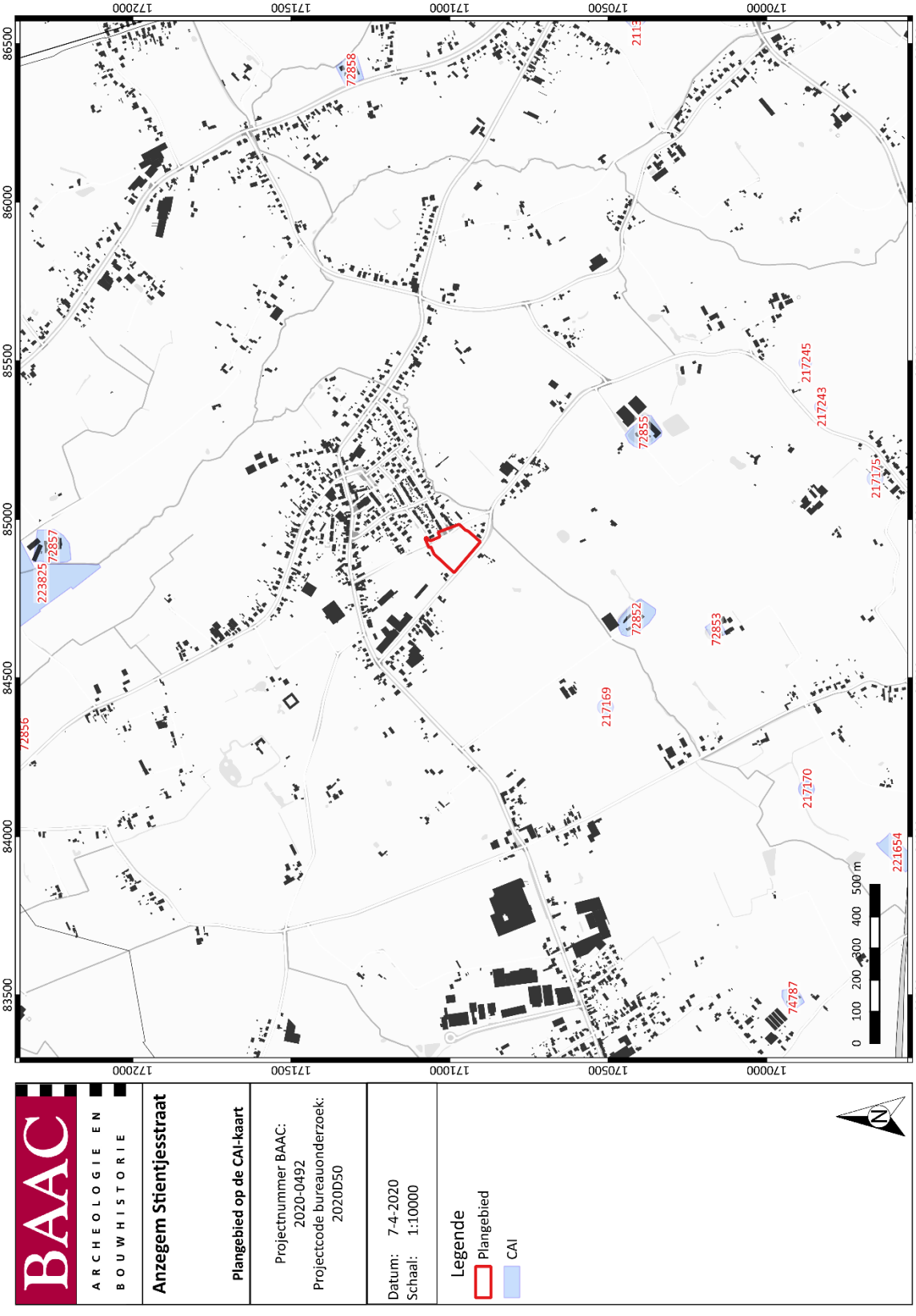
De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied.

Voor het plangebied zelf aan de Stientjesstraat zijn geen archeologische waarden gekend (Plan 16).[45] Rondom het projectgebied werd een aantal meldingen teruggevonden (Tabel 1).

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.[46]

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
70936	STENEN MOLEN: 19E-EEUWSE MOLEN EN LITHISCHE PIJLPUNT, AFSLAGEN EN KERN
74787	SINT-ANTONIUSSTRAAT 106: SITE MET WALGRACHT (REEDS VERDWENEN)
72852	GOED TEN HOUTE: SITE MET WALGRACHT
72853	GOED TER MORREN/TER MOTEN: SITE MET WALGRACHT
72855	GOED TEN HEEDE: SITE MET WALGRACHT
211374	NIEUWPOORTSTRAAT: LOSSE ROMEINSE SPOREN
72858	GOED TER REYEN/TER LEIJEN: SITE MET WALGRACHT
72857	GOED TE WULFSKERKE: SITE MET WALGRACHT
75170	WATERMOLEN EN HOF TER WALSKERKE: HOEVE MET WATERMOLEN
72856	HOF TER SCHAEGEN: SITE MET WALGRACHT
217169	MATERZEELSTRAAT: METAALVONDST NIEUWSTE TIJD
217168	OUDE HULSTWEG: METAALVONDST NIEUWE TIJD
217243	STIENTJESSTRAAT: 18E-EEUWSE MUNT
217175	STIENTJESSTRAAT: FRAGMENTEN GECRASHT VLIEGTUIG WOII; ARTILLERIESPULLEN WOI; 18E-EEUWSE MUNT

[45] CAI 2020
[46] CAI 2020

Plan 16: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart (1:1; digitaal; 07/04/2020)[47]

[47] CAI 2020

Bovenstaande CAI-waarden tonen aan dat er slechts weinig onderzoek uitgevoerd is in de nabije omgeving van het plangebied. Zo is er enerzijds sprake van een groot aantal laatmiddeleeuwse hoeves met walgracht. De hoeves 'Goed ten Houte', 'Goed ter Morren', 'Goed ten Heede', 'Goed te Wulfskerke' en 'Hof ter Schaegen' zijn nog steeds, mits bouwkundige veranderingen, bewaard gebleven.[48]

Anderzijds worden twee archeologische vindplaatsen vermeld. Te *Stenen Molen* werden enkele steentijdvondsten, ter hoogte van een molen in 1848 opgetrokken, gevonden (CAI: 70936). Er werd een driehoekige pijlpunt gevonden die in het neolithicum gedateerd kon worden. Daarnaast waren ook enkele afslagen en een kernblok van grijze vuursteen aanwezig. Deze konden echter niet nauwkeuriger gedateerd worden. In 2014 werd in de Nieuwpoortstraat te Anzegem (CAI: 211374) een archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven uitgevoerd door BAAC Vlaanderen. Hierbij werden er verschillende Romeinse sporen blootgelegd, waaronder kuilen, greppels, en paalkuilen, die vermoedelijk behoorden tot een nederzetting. Op basis van de resultaten van het vooronderzoek werd geadviseerd om verder onderzoek uit te voeren, maar dit voorstel werd weerlegd door het Agentschap Onroerend Erfgoed.[49]

Tot slot is er sprake van vier vondsten door middel van metaaldetectie. De vondst van een metalen uniformknoopje, mogelijk daterend in de nieuwste tijd (CAI: 217169), en een opengewerkt sierbeslag met vegetale/florale motieven (CAI: 217168) en een munt (CAI: 217243) uit de nieuwe tijd. Aan de Stientjesstraat is naast een 18e-eeuwse munt, artilleriespullen uit WOI en resten van een gecrasht Australisch oorlogsvliegtuig uit WOII gevonden (CAI: 217175).

1.3.4.1 Ander archeologisch onderzoek in de omgeving

Naast de beknopte weergave van gegevens geraadpleegd op de CAI, worden nog enkele archeologische onderzoeken aangehaald.

In 2014 werd er een archeologisch opgraving, op zo'n 3 km ten zuidoosten van het plangebied *Stientjesstraat*, aan de straat 'Ter Schabbe' door Ruben Willaert bvba uitgevoerd. Hierbij werden sporen gevonden uit verschillende perioden. Er werden drie vermoedelijke waterkuilen aangesneden uit de ijzertijd, enkele percelleringsgreppels en een waterput uit de Romeinse tijd, een middeleeuwse waterput met Karolingisch aardewerk in en enkele greppels uit de middeleeuwen. Deze opgraving bevindt zich juist ten zuidoosten van de kaartgrenzen.[50]

Recent werd ook in de ruimere omgeving van het onderzoeksterrein belangrijk archeologisch onderzoek uitgevoerd. Gezien een vrij gelijkaardige paleolandschappelijke context (de noordelijke flank van de heuvelrug tussen de Schelde- en Leievallei) zijn de resultaten van deze onderzoeken erg relevant voor de verwachting van het terrein in Anzegem.

In 2015 werd een vijftal kilometer ten zuidwesten van het onderzoeksterrein een vlakdekkend archeologisch onderzoek onder leiding van BAAC Vlaanderen aan de Schaapsdreef in Kortrijk uitgevoerd. Tijdens dit onderzoek werden onder andere een grafcirkel uit het finaal-neolithicum en woonerven uit de late ijzertijd/vroeg Romeinse periode en de middeleeuwen aangetroffen. Erg opvallend was een grote ovenstructuur, die nog niet sluitend gedateerd kan worden. Deze oven bevatte mogelijk Michelsbergaardewerk, hetgeen de structuur in het neolithicum zou dateren.[51]

[48] IOE 2020 ID: 122082
[49] CORNELIS e.a. 2014
[50] CAI 2017; ID: 207355
[51] BAEYENS et al. 2017, pp.22–43

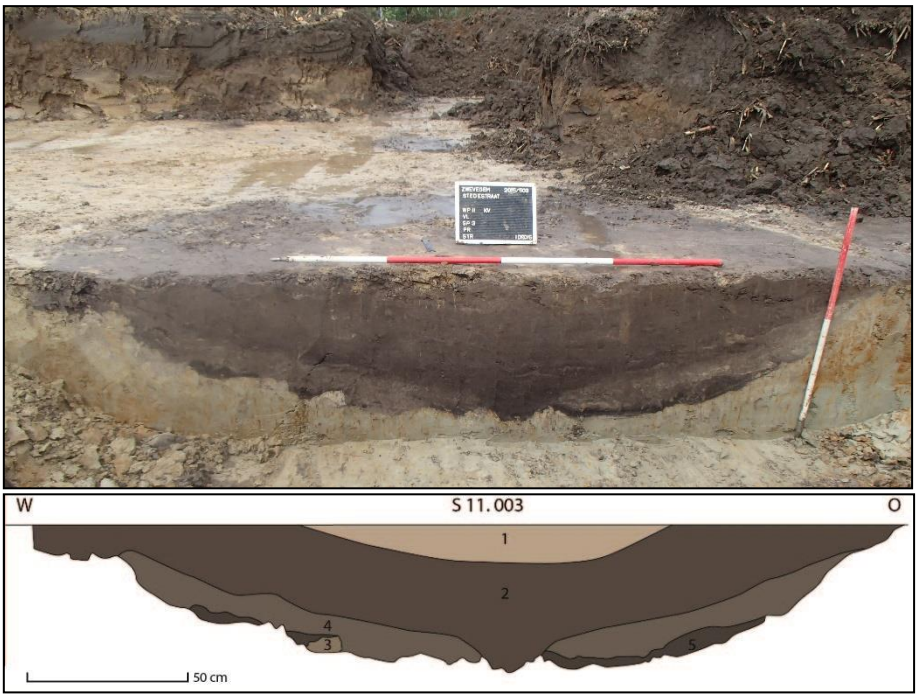
Figuur 6: Finaal-neolithische grafcirkel op de site aan de Schaapsdreef in Kortrijk.[52]

Een kleine kilometer ten zuiden van de site aan de Schaapsdreef voerde BAAC Vlaanderen aan de Manpadstraat een archeologisch vooronderzoek uit. Binnen het ca 8 ha. grote onderzoeksterrein werden verschillende Romeinse nederzettingssporen aangetroffen. Het noordelijke deel van het onderzoeksterrein omvatte het beekdal van de Grote Wallebeek. In deze zone werden verschillende afvalkuilen blootgelegd.[53]

In 2015 vond in Zwevegem een grote vlakdekkende archeologische opgraving plaats. Op de site van Zwevegem-Losschaert werden op een terrein van ca 12 ha. verschillende interessante bewoningssporen uit de ijzertijd, Romeinse periode en middeleeuwen aangetroffen. Deze bewoningssporen waren geassocieerd aan verscheidene uitgebreide woonerven. Daarnaast werd ook een Romeins brandrestengrafveld blootgelegd.[54]

In datzelfde jaar voerde BAAC Vlaanderen een prospectie uit aan de Stedestraat in Zwevegem. Op het ca 1.5 ha grote terrein werden enkel sporen van extensieve bewerking en inrichting van het landschap aangetroffen, te dateren vanaf de late middeleeuwen. Aan de oostelijke zijde van het onderzoeksterrein werd echter ook een waterkuil aangetroffen. Dit spoor kon niet gedateerd worden. De geïsoleerde ligging wijst op een *off site*-ligging of bij de periferie van een nederzetting. De kern van deze nederzetting lag echter niet binnen het onderzoeksterrein.[55]

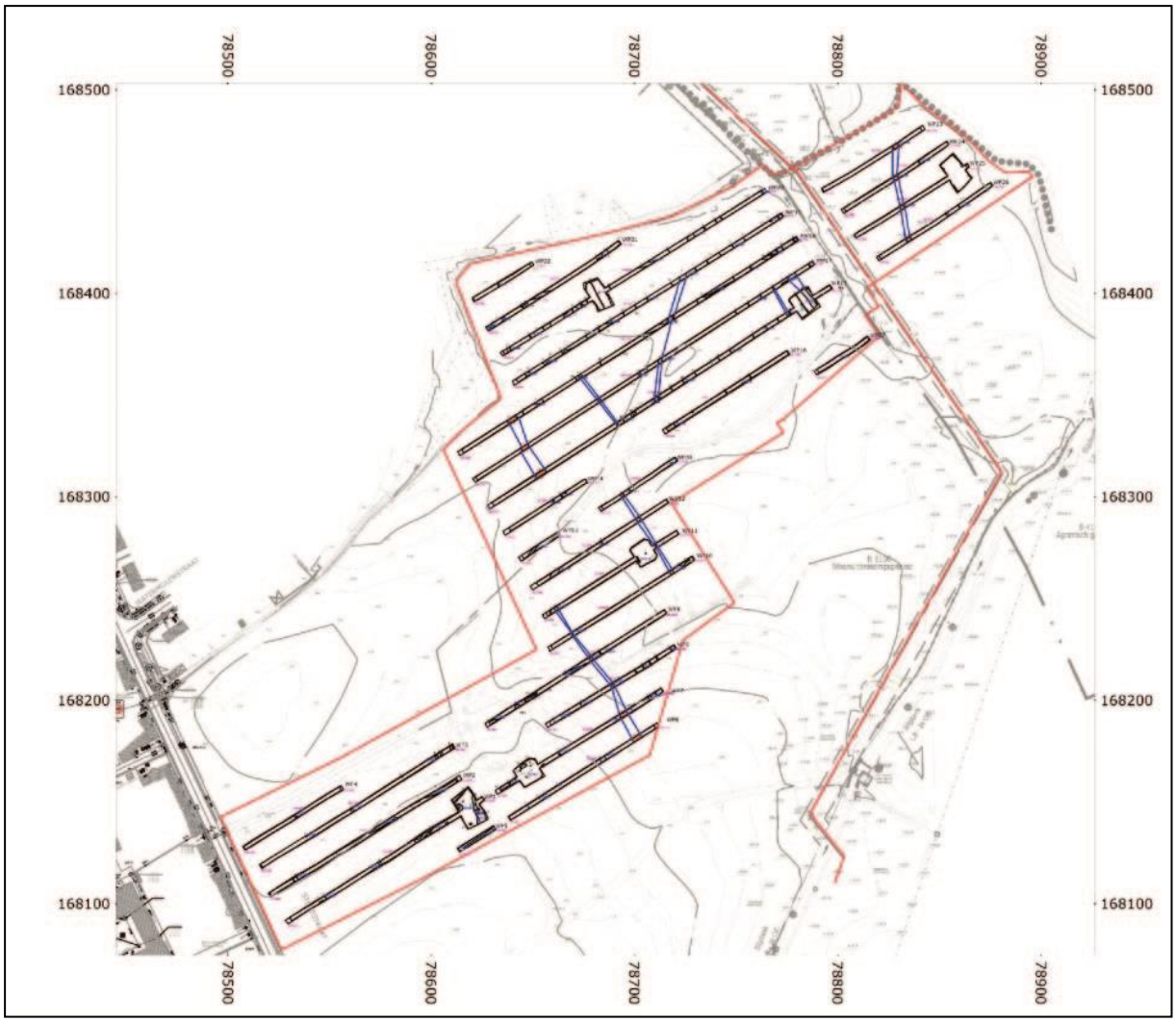
[52] BAEYENS et al. 2017, fig.26
[53] VAN DEN BORRE et al. 2012, pp.26–48
[54] HERTOGHS & BAKX 2016
[55] VAN DER DOOREN & DEMOEN 2016

Figuur 7: Waterkuil tijdens de prospectie aan de Stedestraat in Zwevegem.[56]

Op enkele naburige percelen werd in 2012 reeds een eerste archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd door All Archeo (CAI: 159780). Een onderzoeksgebied van ongeveer 5 ha werd door middel van proefsleuven geprospecteerd. De resultaten van dit onderzoek wijzen op de aanwezigheid van een erg natte bodem, die vooral tijdens de nieuwe of nieuwste tijd bewoond werd. Er werden onder meer greppels en drainagebuizen aangesneden. De kuilen en paalsporen bevinden zich vooral in het westen van het terrein (Figuur 8).[57]

[56] VAN DER DOOREN & DEMOEN 2016, fig.27
[57] REYNS & VAN CELST 2012

Figuur 8: Overzichtsplan van het vooronderzoek aan de Stedestraat door All Archeo.[58]

In de jaren ’90 van vorige eeuw werden tijdens een noodonderzoek in Deerlijk - even ten noorden van het onderzoeksterrein - verschillende sporen uit de vroege en late middeleeuwen aangetroffen. Het ging hierbij onder andere over bewonings- en landbewerkingssporen uit de vroege 13e tot 15e eeuw en de funderingen van een 17e tot 18e-eeuwse hofstede.[59]

Ook in Deerlijk werd in 2016 een proefsleuvenonderzoek onder leiding van BAAC Vlaanderen bvba op een ca 6 ha. groot terrein aan de Vichtesteenweg (een kleine kilometer ten noordoosten van het onderzoeksterrein) uitgevoerd. Dit onderzoek leverde erg beperkte resultaten op. Het meest relevant waren enkele sporen uit de late middeleeuwen, die meer dan waarschijnlijk in verband moeten worden gebracht met een walgrachtsite op een aanliggend perceel. De overige sporen kaderen binnen de extensieve inrichting en exploitatie van het onderzoeksterrein.[60]

[58] REYNS & VAN CELST 2012, fig.14
[59] DESCHIETER & DE CLERCQ 1998, p.7
[60] DEMOEN & KREKELBERGH 2016

1.4 Besluit

1.4.1 Datering en interpretatie

Op basis van de geraadpleegde bronnen bij het uitgevoerde bureauonderzoek is het plangebied met zekerheid tot op de dag van vandaag grotendeels in gebruik genomen als akker- en/of weiland. Het oostelijke deel vormt een uitzondering, aangezien hier vanaf 1868 een -reeds opgebroken- treinspoor werd aangelegd. Binnen het plangebied is de ondergrond, afgaand op de resultaten van de bureaustudie, vermoedelijk grotendeels onaangetast, waardoor de kans op intacte archeologische waarden vanaf de steentijden groot is.

1.4.2 Archeologische verwachting

In volgende paragraaf worden de resultaten van het bureauonderzoek gesynthetiseerd tot een concrete archeologische verwachting voor het onderzoeksterrein. Het bureauonderzoek bracht volgende relevante elementen aan het licht:

- Paleolandschappelijke ligging: Het onderzoeksterrein is gesitueerd op de heuvelrug tussen de Schelde- en Leievallei. Het betreft een zwak golvend overgangslandschap, bestaande uit (meestal) genivelleerde duincomplexen, tussen beide valleibodems of laagvlakten en de hogere heuvelrug. Dergelijke overgangslandschappen worden gekenmerkt door een grote biodiversiteit, hetgeen in het verleden een grote aantrekkingskracht had op de mens bij de keuze van nederzettingslocaties. De nabijheid van een rivierbedding voor het plangebied creëert bovendien een verhoogde verwachting op menselijke aanwezigheid. Het plangebied bevindt zich immers op een zuidgerichte helling aan de oever van een beek.

- Bodem: Het plangebied kent volgens de bodemkaart van Vlaanderen grotendeels een matig droge zandbodem met een bedolven profiel (Zcp(s)-bodemtype). Het zuidoostelijke deel vertoont een Sdp-bodemtype, wat duidt op een matig natte lemige zandbodem zonder profielontwikkeling. In de nabije omgeving komen voornamelijk lemige zandbodems en zandleembodems voor, die een bouwvoor met een gemiddelde dikte van 30 cm vertonen. Verder veroorzaken de holocene eolische afzettingen met een dikte van 0,5 m -gekarteerd op de Quartairgeologische kaart- een hoge verwachting op de mogelijke aanwezigheid van intacte steentijdsporen en -vondsten. De afzetting dekt de pleistocene ondergrond af en beschermt deze tegen verstoring.

- Cartografische bronnen 18e en 19e eeuw: Op basis van het uitgevoerde cartografische bureauonderzoek kan als besluit gesteld worden dat het onderzoeksgebied in de 18e en 19e eeuw geen bebouwing kende. Het plangebied was gesitueerd in een intensief gecultiveerd landschap en werd als akkerland in gebruik genomen. In het noordoostelijke deel van het plangebied was er tussen het eind van de 19e eeuw en het midden van de 20e eeuw een treinspoor gesitueerd.

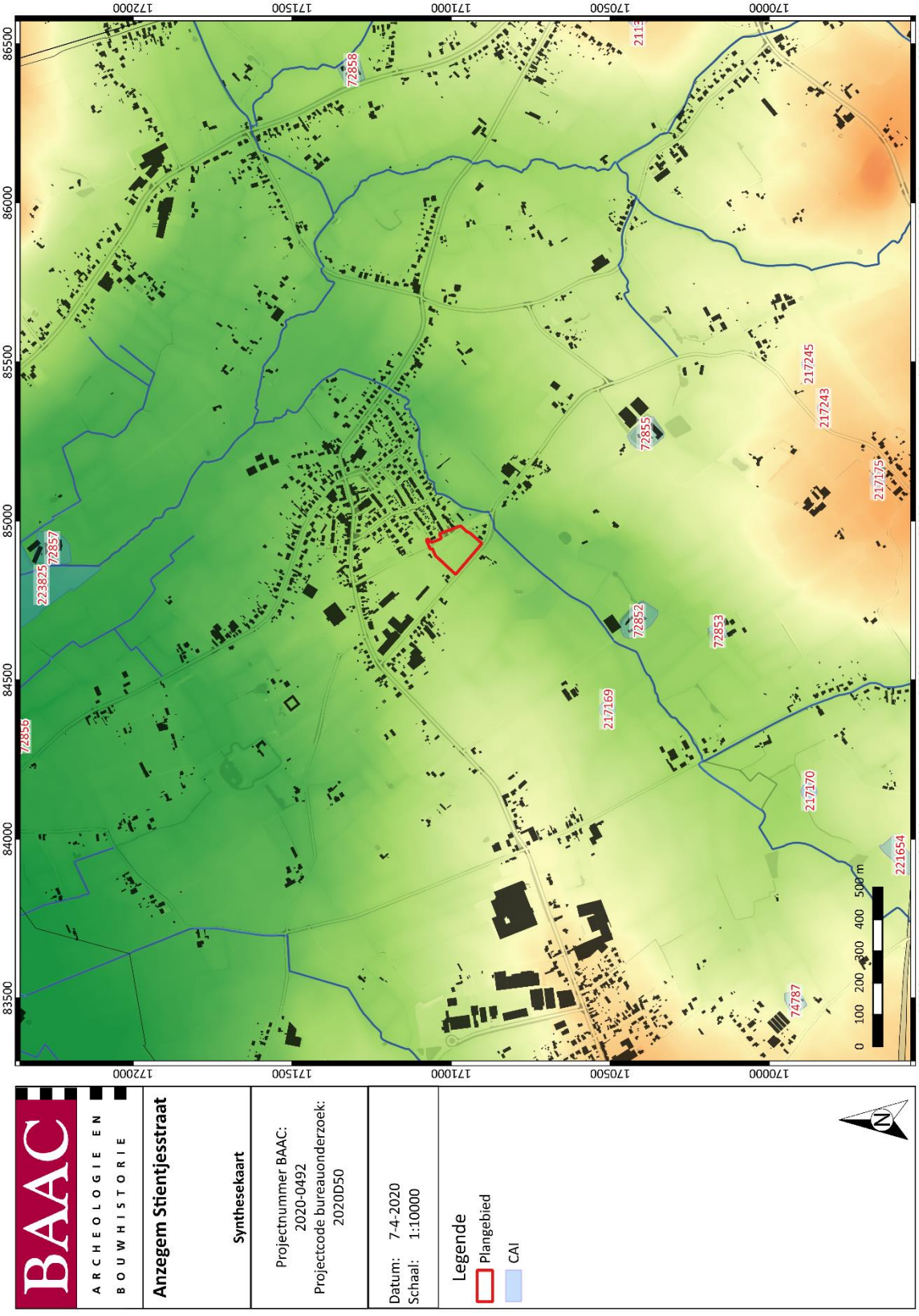
- CAI-waarden en archeologisch onderzoek: In een straal van ca. 3 km rondom het plangebied zijn een aantal archeologisch gedocumenteerde sites en sporen voor handen. Zo is er sprake van enkele vuurstenen artefacten, een aantal ijzertijdsporen, een -vermoedelijk- Romeinse nederzetting, enkele middeleeuwse sporen en verscheidene walgrachtsites daterend uit de late middeleeuwen. Verder werd door middel van metaaldetectie artilleriespullen uit WOI en resten van een gecrasht oorlogsvliegtuig uit WOII gevonden.

  Verder wijst recent archeologisch onderzoek op de hoger gelegen dalflanken van de Leievallei op belangrijke archeologische sites uit de metaaltijden (grafvelden en nederzettingen), de Romeinse periode (grafvelden en nederzettingen), vroege middeleeuwen (rurale

nederzettingen), volle middeleeuwen (rurale nederzettingen) en late middeleeuwen (intensieve exploitatie van het landschap met typische hoevedomeinen met walgracht als spil van de ontginningen). Het valt op dat deze nederzettingen zich vaak binnen het overgangslandschap tussen de valleibodems en de hogere heuvelrug bevinden.

- Gekende verstoringen: Aan de hand van topografische kaarten werd vastgesteld dat er mogelijk geen sprake is van verstoringen gedurende de laatste eeuwen, waardoor de kans op het treffen van archeologische sporen hoog is. De potentiële impact op de bodem inzake landbouw en bodemgebruik is echter niet gekend, maar aangezien het plangebied in het verleden en heden als akkerland wordt gebruikt, is bodemverstoring reëel. De bodem ter hoogte van het oude spoor (oostelijke zone van het plangebied) is mogelijk deels verstoord door de geplaatst infrastructuur, maar eveneens niet te achterhalen door middel van een bureaustudie.

De historische en cartografische gegevens tonen aan dat de regio van het onderzoeksgebied reeds vanaf de Romeinse tijd, en mogelijk zelfs vanaf de steentijden, in gebruik zou kunnen geweest zijn. Ondanks deze bureaustudie is het onmogelijk met zekerheid te zeggen of er al dan niet archeologische sites aanwezig zijn binnen het plangebied.

Plan 17: Syntheseplan (1:10.000; digitaal; 07/04/2020)[61]

[61] AGIV 2020e; DOV VLAANDEREN 2020a

1.4.3 Potentieel op kennisvermeerdering

Op basis van het bureauonderzoek voor het plangebied *Anzegem Stientjesstraat* werden onvoldoende gegevens verzameld om de aan- of afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven. Desondanks kan een gemotiveerde uitspraak gedaan worden over het al dan niet moeten nemen van verdere maatregelen.

Het potentieel op kennisvermeerdering bij verder onderzoek wordt door volgende elementen gestaafd:

- Bewaringsomstandigheden van het bodemarchief: De bewaringsomstandigheden van het bodemarchief lijken goed. Het plangebied is gelegen in een zone met een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Cartografische bronnen vanaf de 18e eeuw bevestigen dit. De potentiële impact op de bodem inzake landbouw en bodemgebruik is echter niet gekend.

- CAI en ander archeologisch onderzoek: In de nabije omgeving zijn reeds archeologische waarden aangetroffen vanaf de steentijden tot de nieuwste tijden.

- Geplande werken: De geplande ingreep van een verkaveling bestaande uit 25 wooneenheden, privétuinen, een wegenis en een groenzone met waterbufferbekken zal het eventueel archeologisch bodemarchief verstoren.

1.4.4 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

De doelstelling van het vooronderzoek – het vaststellen van de aanwezigheid van een archeologische site en de karakteristieken en bewaringstoestand van deze site, alsook een analyse van de relatie met het landschap, de waarde en de impact van de geplande werken – werd tijdens het bureauonderzoek niet gehaald. Er moet dan ook in eerste instantie worden overgegaan tot verder vooronderzoek.

Tijdens de bureaustudie werd de aanwezigheid van mogelijke archeologische relevante waarden noch bevestigd, noch ontkend. Ten gevolge van de paleolandschappelijke ligging en de gekende archeologische waarden in de directe nabijheid is de kans op het aantreffen van steentijdsites en/of -vondsten reëel. Daarnaast zijn er een aantal CAI-waarden en andere archeologische sites op de hoger gelegen dalflanken van de Leievallei daterend in de metaaltijden tot en met de late middeleeuwen voor handen.

Tijdens verder vooronderzoek moet de staat van het bodemarchief ter hoogte van het onderzoeksterrein verder onderzocht worden. Enkel dan kan worden vastgesteld of er zich relevante archeologische niveaus bevinden. Ook kan worden vastgesteld of de geplande bodemingrepen een impact hebben op deze mogelijke archeologische niveaus.

Aan de hand van de beslissingsboom kan gesteld worden dat er niet voldoende info over de aan- of afwezigheid van een archeologische site vastgesteld kon worden. Eveneens was er niet voldoende info over het kennispotentieel van het onderzoeksgebied voor handen, waardoor verder vooronderzoek nodig is.

2 Samenvatting

In het kader van een verkavelingsaanvraag werd een archeologienota opgemaakt voor het plangebied *Anzegem Stientjesstraat*. De geplande aanleg van 25 wooneenheden en een groenzone op een perceel van ca. 1,3 ha zal potentieel archeologisch bodemarchief mogelijk verstoren.

Het doel van de archeologienota was het inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied en het opstellen van een programma van maatregelen voor een (eventueel) vervolgonderzoek. Er zijn reeds twee bestaande bekrachtigde archeologienota voor handen (ID 4750 en ID 10588), maar ten gevolge van een tweede aanpassing van de geplande werken en de contour van het plangebied was de opmaak van een nieuwe archeologienota noodzakelijk. Echter, de gewijzigde en bijkomende geplande werken hebben geen invloed op het advies voor vervolgonderzoek dat voorheen werd opgesteld. Bijgevolg is de noodzaak voor verder archeologisch onderzoek op het terrein nog steeds bevestigd.

Het projectgebied bevindt zich op de heuvelrug tussen de Schelde- en Leievallei. Deze paleolandschappelijke ligging creëert, samen met het reeds aangetroffen steentijdmateriaal in de nabije regio, een verhoogde verwachting op steentijdmateriaal en/of -sporen. Ook is er sprake van een verhoogde kans op archeologische waarden daterend in de metaaltijden tot en met de late middeleeuwen. De bureaustudie verschaft momenteel geen eenduidigheid over de aan- of afwezigheid van steentijdmateriaal alsook de opbouw van het bodemarchief, waardoor mogelijke cultuurlagen vernietigd kunnen worden bij de verkavelingsaanleg. Een landschappelijk booronderzoek zal meer informatie over de geomorfologie binnen het plangebied kunnen achterhalen en een verder vervolgonderzoek al dan niet uitsluiten.

3 Lijsten

3.1 Lijst met plannen

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (1:10.000; digitaal; 07/04/2020) 2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (1:1; digitaal; 07/04/2020) 3
Plan 3: Plangebied op meest recente orthofoto (1:1; digitaal; 07/04/2020) 6
Plan 4: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op orthofoto (1:1; digitaal; 07/04/2020) 9
Plan 5: Plangebied en omgeving op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) (1:1; digitaal; 07/04/2020) 14
Plan 6: Plangebied en hoogteprofielen op het DHM (1:1; digitaal; 07/04/2020) 15
Plan 7: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart (1:50.000; digitaal; 07/04/2020) 18
Plan 8: Plangebied op de Quartairgeologische kaart (1:200.000; digitaal; 07/04/2020) 20
Plan 9: Plangebied op de Quartairgeologische kaart (1:50.000; digitaal; 07/04/2020) 21
Plan 10: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (1:1; digitaal; 07/04/2020) 23
Plan 11: Plangebied op de Villaretkaart (onbekend; digitaal; 07/04/2020) 27
Plan 12: Plangebied op de Ferrariskaart (1:11.250; digitaal; 07/04/2020) 28
Plan 13: Plangebied op de Vandermaelenkaart (1:20.000; digitaal; 07/04/2020) 29
Plan 14: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (1:2.500; digitaal; 07/04/2020) 30
Plan 15: Plangebied op de Poppkaart (onbekend; digitaal; 07/04/2020) 31
Plan 16: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart (1:1; digitaal; 07/04/2020) 33
Plan 17: Syntheseplan (1:10.000; digitaal; 07/04/2020) 40

3.2 Lijst met figuren

Figuur 1: Inplantingsplan uit 2019 7
Figuur 2: Meest recente inplantingsplan 8
Figuur 3: Doorsnede van de het geplande waterbufferbekken 10
Figuur 4: Hoogteverloop terrein 16
Figuur 5: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart betreffende het plangebied 22
Figuur 6: Finaal-neolithische grafcirkel op de site aan de Schaapsdreef in Kortrijk. 35
Figuur 7: Waterkuil tijdens de prospectie aan de Stedestraat in Zwevegem. 36
Figuur 8: Overzichtsplan van het vooronderzoek aan de Stedestraat door All Archeo. 37

3.3 Lijst met tabellen

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied. 32

4 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. Geoportaal. Available at: https://geo.onroerenderfgoed.be.

AGIV, 2020a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Bodemerosiekaart.

AGIV, 2020b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogte Model.

AGIV, 2020c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootschalig Referentiebestand (GRB).

AGIV, 2020d. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: http://www.geopunt.be.

AGIV, 2020e. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: http://www.geopunt.be.

Anon, 2008. Het bekkenbeheerplan van het Leiebekken. Integraal waterbeleid in de praktijk.

BAEYENS, N. et al., 2017. *Archeologische opgraving: Kortrijk- Schaapsdreef. BAAC Vlaanderen Rapport 360*, Mariakerke-Gent.

BEYAERT, M. et al., 2006. *België in kaart. De evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie*, Brussel: Uitgeverij Lannoo.

BOGEMANS, F., 2007. *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart van Vlaanderen, kaartblad 29, Kortrijk, schaal 1/50 000. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie*, Brussel.

VAN DEN BORRE, J. et al., 2012. *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem. Kortrijk, Mandpadstraat ("Barco")*, Gent.

CAI, 2020. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: http://cai.onroerenderfgoed.be/.

CARTESIUS, 2020. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.

CORNELIS, L., KREKELBERGH, N. & VANOVERBEKE, R., 2014. Archeologische prospectie met ingreep in de bodem - Anzegem Nieuwpoortstraat.

DEMOEN, D. & KREKELBERGH, N., 2016. *Archeologienota met ingreep in de bodem: Deerlijk De Spijker, BAAC Vlaanderen Rapport 269*, Gent (Mariakerke).

DESCHIETER, J. & DE CLERCQ, W., 1998. Sporen uit de vroege en late middeleeuwen bij archeologisch noodonderzoek in Deerlijk (W.-Vl.). *Archeologia Mediavalis*, 21.

VAN DER DOOREN, L. & DEMOEN, D., 2016. *Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Zwevegem – Stedestraat. Rapport 171*, Mariakerke-Gent.

DOV VLAANDEREN, 2020a. Databank Ondergrond Vlaanderen. Available at: www.DOV.be.

DOV VLAANDEREN, 2020b. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at:

https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage.

DOV VLAANDEREN, 2020c. Databank Ondergrond Vlaanderen, neogeen/paleogeen (tertiair). Available at: https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage.

DOV VLAANDEREN, 2020d. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage.

FREDRICK, K., 2019. *Archeologienota Anzegem Stientjesstraat*, Available at: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/10588.

FREDRICK, K., 2017. *Archeologienota Anzegem Stientjesstraat. BAAC Vlaanderen Rapport 596*, Gent (Mariakerke). Available at: https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/4750.

GEOPUNT, 2020a. GEOPUNT VLAANDEREN.

GEOPUNT, 2020b. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: http://www.geopunt.be.

GEOPUNT, 2020c. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: http://www.geopunt.be.

GEOPUNT, 2020d. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: http://www.geopunt.be.

GEOPUNT, 2020e. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at: http://www.geopunt.be.

GEOPUNT, 2020f. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845).

GEOPUNT, 2020g. Toelichting: Vandermaelen (1846-1854).

HERTOGHS, S. & BAKX, R., 2016. *Evaluatierapport: Archeologische opgraving Zwevegem Losschaert zone 1, 2 en 3*, Gent (Mariakerke).

IOE, 2020. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: https://inventaris.onroerenderfgoed.be.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2020. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.

DE MOOR, G. et al., 1997. *Toelichting bij de quartairgeologische kaart van België, Vlaams Gewest: Kaartblad 21 Tielt*, Gent.

DE MOOR, G. & MOSTAERT, F., 1993. *Geomorfologische kaart van België 1:50000.*, Leuven.

REYNS, N. & VAN CELST, M., 2012. *Archeologisch vooronderzoek Zwevegem – Stedestraat, Rapporten All-Archeo bvba 68*,